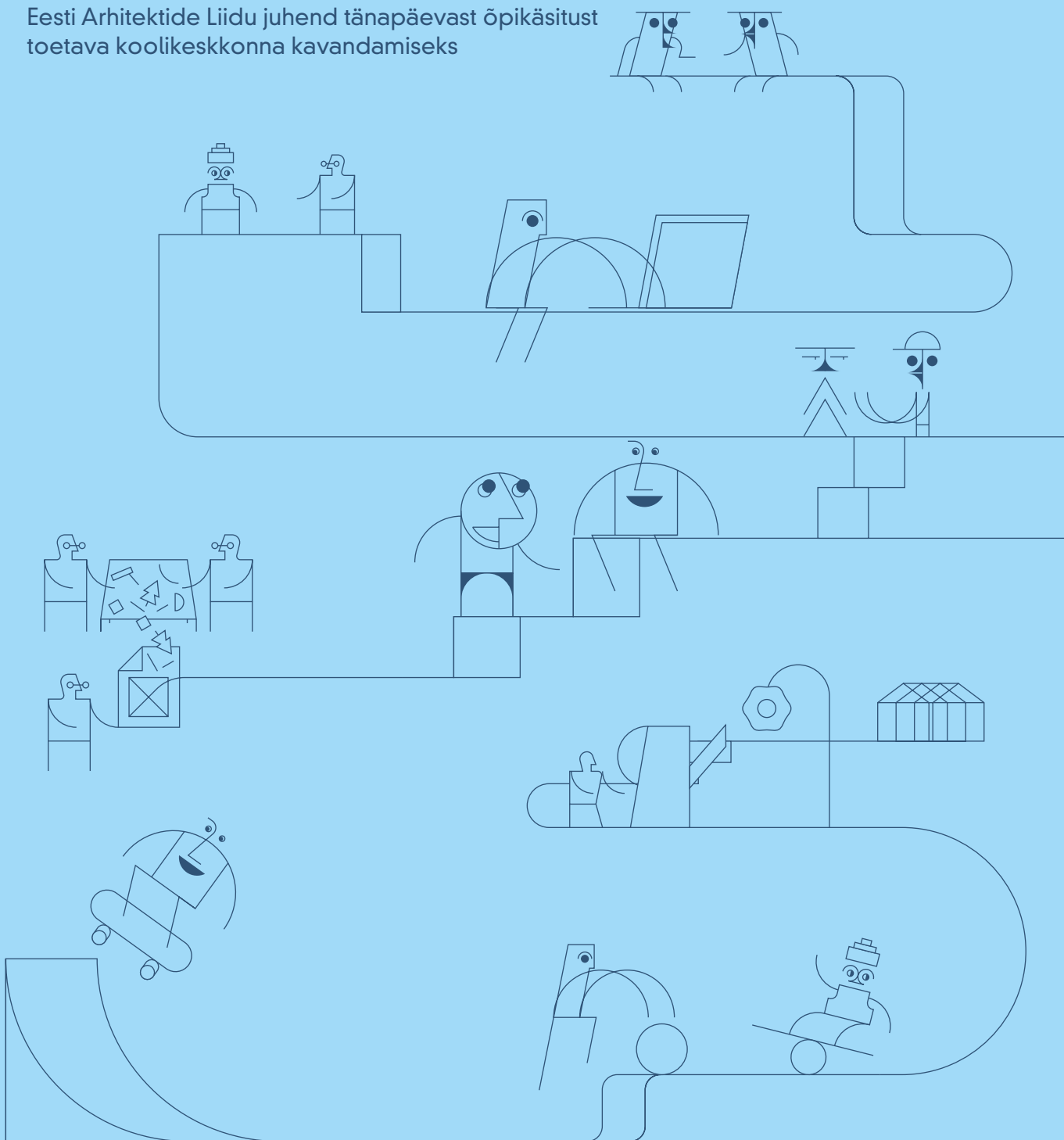

MUUTUV KOOLIRUUM

Eesti Arhitektide Liidu juhend tänapäevast õpikäsitus
toetava koolikeskkonna kavandamiseks

„Muutuva kooliruumi“ trükis on järg 2018. aasta kevadel toimunud samanime-
lisele konverentsile, mille korraldas Eesti Arhitektide Liit koostöös Haridus- ja
Teadusministeeriumiga.

Rohkete pildinäidetega trükis on mõeldud abimaterjaliks eelkõige koolijuhtidele,
õpetajatele ja omavalitsusjuhtidele, aga ka arhitektidele nii uute koolimajade
kavandamisel kui ka olemasolevate uuendamisel. Trükis sisaldab näiteid uuene-
nud õpikäsitusele vastavast arhitektuurist, sise- ja maastikuarhitektuurist.

Koostajad: Kadri Klementi, Katrin Koov, Terje Ong

Graafiline disain ja illustratsioonid: Tuumik Stuudio

Keeletoimetaja: Kerli Linnat

Trükikoda: Printon

Väljaandja: Eesti Arhitektide Liit (2019)

EESTI ARHITEKTIDE LIIT
ESTONIAN ASSOCIATION
OF ARCHITECTS

Toetajad:

HARIDUS- JA
TEADUSMINISTEERIUM

Trükise koostajad on andnud oma parima, et saada ühendust fotode õiguste
hoidjatega nende avaldamise asjus. Kui leiate, et teie fotot on kasutatud, kuid
pole õigesti viidatud, palun võtke meiega ühendust ja me oleme rõõmuga valmis
viima veebiversiooni parandused sisse. / The editors of this booklet have made
their best effort to contact copyright holders of the images used. If you claim
ownership of any of the images and have not been properly identified, please
contact us and we will be happy to make a formal acknowledgement in the
accompanying online resources.

Täname kõiki arhitekte ja fotograafe, kes jagasid lahkelt oma projekte ja fotosid
meiega. / We wish to thank all architects, authors and photographers who kindly
shared their projects and images with us.

ISBN: 978-9949-9869-5-8

SISUKORD

3 Eessõna

6 Muutunud õpikäsitus ja ootused kooliruumile. Pille Liblik

8 Kooliruum: kellele, milleks, kuidas? Katrin Koov ja Kadri Klementi

12 Kooliõu: inspireeriv õpiruum. Karin Bachmann

15 Inimene ja õppimine. Tiiu Kuurme

20 Liikuma kutsuv kooliruum. Merike Kull, Kerli Mooses, Maret Pihu, Leene Korp

36 Samm-sammult hea kooliruumini. Kadri Klementi, Katrin Koov, Terje Ong

48 Kooliruumi lähteülesande loomise näidis

52 Kooli asukoht

60 Kool kui sotsiaalne ruum

62 Kool kui vaimne ruum

68 Kool kui füüsiline ruum

84 Lugemissoovitused ja viited

EESSÕNA

„Meie kujundame oma hooneid,
aga pärast kujundavad nemad meid.“¹

— Winston Churchill, 1943

Kodus, tööl, koolis või linnas olevad võimalused määravad selle, kuidas me liigume, aega veedame, suhtleme, ennast tunneme. See kas soodustab või pärsib meie töö tegemist ja õppimist. Pole ka vähetähtis tõik, et hooned on olulised mälu, identiteedi ja ideede kandjad.

Nii õpilane kui õpetaja veedavad aastast aastas kõige mõjusama osa oma päevast koolis. Kool on esmane avalik ruum ja sotsiaalne keskkond, kus õpilane omandatavatele üld- ja valdkonnapädevustele päriselust kinnitust otsib. Kooliruum on raamistik, milles igapäevaselt tegutsedes kujuneb õpilasest isiksus ja mis võimaldab õpetajal teda selles protsessis tõhusalt toetada. Hea kooliruum on läbi mõeldud ja mõtestatud nii füüsilise, vaimse kui sotsiaalse keskkonnana.

¹ *We shape our buildings, thereafter they shape us.* Winston Churchill, 1943

Suurbritannia riigimees ja ajaloo suurkuju Winston Churchill kommenteeris selliste sõnadega Briti parlamendihoone taastamist pärast II maailmasõja pommitamist. Ta mõistis, et igapäevaelu on paratamatult ja tihedalt läbi põimunud ehitatud keskkonnaga.

Muutunud õpikäsituse rakendamist toetab muutuv kooliruum. Kaasaegne koolimaja ja selle ümbrus on mitmekesine õpikeskkond, kus õppida saab igal pool. Frederiksbjergi kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Hufton+Crow

MUUTUNUD ÕPIKÄSITUS JA OOTUSED KOOLIRUUMILE

Tulevikuühiskonna kujundamine sõltub sellest, milline on tänaste õppijate mõtteviis, teadmised ja oskused. Paradoksaalsel kombel arutleme õppimise kontekstis üha enam selle üle, kuidas kool peab kujundama õnnelikke ja eluga toime tulevaid inimesi, kuid vähem räägime sellest, et heaolutunne ja tahe õppida kujunevad emotsionaalselt, vaimselt ja füüsiliselt terviklikus õpikeskkonnas. Kooliruum peab toetama tuleviku otsustajate vajadusi, kujundades õpilaste personaalseid õpiteid, lubades teha valikuid ja eksida, langetada otsuseid ja võtta vastutust.

Tehnoloogilise kiirkõnni ajastul on tähtis mitte ainult fakte ära õppida, vaid aru saada, miks õppida ning mõista vajadust ümber ja juurde õppida. Heade aine-teadmiste kõrval vajame universaalseid oskusi, mille jaoks ei ole eraldi õppe-ainet. Õppeks määratud aeg on piiratud ja füüsiline ruum peab aja otstarbekat kasutamist mitmekülgsest toetama. Meeskondlike arutelude ajal on vaja vaadata kaaslasele otsa, kuulata ja tajuda kaaslase mõtteid – seda soodustab võimalus mööblit ringi tõsta. Arutelud aulas või aatriumis pakuvad võimaluse õppida keskendumist ka sagina olukorras. Oskust pidada välkkoosolekut, kus arutelu ei kesta kauem kui 15 minutit, soosivad seisulauad. Avastamise ja uurimise projektideks pakuvad võimalusi nn rääkivad seinad ja põrandad, mobiilsed õppepinnad ja kooli ümbritsev õueala.

Õppija aktiivsus algab tema mõtlemisest. Lihtsalt nelinurka asetatud lauad ei tähenda muutust, kui tegevused laua ümber ei ole aktiivsed, kui ei õpita õppima või rühma liikmed ei tunne end turvaliselt. Kaaslase teistsuguse seiskoha arvestamine nõuab aega ja toetavat keskkonda. Digiajastu õppematerjalid täidavad oma ülesannet paremini, kui nad annavad ajule toitu mitmel eri viisil, eri meelte abil.

Selleks et muutuks õpikeskkond tervikuna, tuleks alustada juba ruumi kavandamise protsessist. Arhitektid ja koolipere peaksid keskenduma nüüdisaegse kooli missioonile ning õppijate ja õpetajate vajadustele. Küsima peaks esmalt mitte seda, millist tüüpi mööblit on vaja, vaid seda, milliseid oskusi, väärtushinnanguid ja mõtteviise soovitakse kujundada.

Oleme unikaalses olukorras, kus saame kavandada õppimise ruumi juba eos nüüdisaegse kooli põhimõtete järgi. Kõiki koolimaju ei saa nullist üles ehitada, kuid õppimise kaasaegne korraldamine tihti ei eeldagi ruutmeetrite juurdekasvu, vaid eelkõige nutikaid lahendusi.

Pille Liblik
Haridus- ja Teadusministeerium

KOOLIRUUM: KELLELE, MILLEKS, KUIDAS?

Koolivõrgu korrastamise programmi raames vaadatakse lähiaastatel kriitiliselt üle kõik koolimajad üle Eesti. Eesmärk on viia koolihoonete võrk vastavusse rahvastiku paiknemise ja demograafilise prognoosiga ning samal ajal tõsta hariduse kvaliteeti. Riik ehitab uusi riigigümnaasiume ning toetab Innove programmi kaudu kohalikke omavalitsusi põhikoolivõrgu korrastamisel, mis tähendab nii uute koolimajade ehitamist kui ka olemasolevate ümberehitamist, samuti lammutamist.

MUUTUNUD ÕPIKÄSITUS JA TEGELIKKUS

Hea koolimaja on tark ja avatud muutustele – toetab paindlikult õppijat ja õpetajat ning on ise ühtlasi õppevahend. Omanäoline arhitektuur moodustab olulise osa kooli identiteedist ja aitab kaasa kuuluvustunde kujunemisele. Sellise keskkonna loomisel saavad arhitektid abiks olla. Ehitamise eesmärk olgu alati parima võimaliku kvaliteediga keskkonna loomine. Otsuseid, kuhu ja kuidas ehitada või mida ja kuidas renoveerida, tasub hoolikalt kaaluda.

Muutuvas ühiskonnas on õppimine loomulik ja püsiv osa elust ja toimub elulähedases ruumis. Praegu õpib suurem osa Eesti lastest 1950.–1980. aastatel ehitatud tüüpikoolimajades, mis vastasid küll tollase ühiskonna ootustele ja nõuetele, kuid erinevad tublisti praeguse ühiskonna ootustest. Tehnilisest küljest hakkab toleaeagsete hoonete eluiga ümber saama, samuti on muutunud rangemaks energiakasutuse nõuded. See tähendab vajadust tõsiselt kaaluda, kas mõistlikum oleks vana hoone renoveerida või asendada hoopis uuega. Kosmeetiline remont ei ole pikemas vaates otstarbekas – eriti kui silmas pidada muutunud õpilaste arvu ja nüüdisaegset õpikäsitust, millele neid hooneid on raske kohendada.

Regionaalpoliitiliselt omandab üha olulisema rolli koolihoone asukoht ja hea ligipääsetavus. Näiteks on riigigümnaasiumitel mõistlik asuda linnakeskustes ja ühistranspordisõlmede läheduses, et need toimiksid maakonnakeskuse

koolidena. Põhikoolid seevastu peaksid paiknema kodude lähedal, et toetada laste iseseisvust ja tugevdada kogukondi.

Eesti elukestva õppe strateegias kirjeldatakse muutunud õpikäsituse ja investeerimise põhimõtete kõrval ka tänapäevast õpikeskkonda: see on vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslus, mis toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks. Samasuguse läbipõimunud terviku mõtet kirjeldatakse ka riiklikus õppekavas. Üht osa tervikust lahutada pole mõistlik ega võimalik. Seega on loomulik, et koolikeskkonna uuendamine toimub tihedas koostöös ruumispetsialistidega juba algusest ehk lähteülesande koostamise hetkest peale. Koolihoone projekteerimine nõuab terviklikku visiooni nii tellijalt kui ka projekteerijalt. Hea lõpptulemus algab heast lähteülesandest.

MILLISTEST KOOLIMAJADEST TULEVAD HOMSED TEGIJAD?

Füüsiline keskkond mõjutab väga olulisel määral, kui innukad on õpilased õppima ja õpetajad õpetama. Praegune noor põlvkond vajab paremaid sotsiaalseid oskusi: eneseväljendamine, mitmekesisuse väärtustamine, loov ja kriitiline mõtlemine, riskimine, aga ka toimetulek ebaõnnestumistega. Kõike seda saab kooliruum toetada (või pärssida), olles seega keskkond, mis kujundab noorte inimeste võimet avatud maailmas hakkama saada. See on keskkond, kus avalduvad anded ning kus kedagi ei jäeta kõrvale. Selline visioon esitab väljakutse ka arhitektidele – kuidas seda eesmärki ruumiks vormida?

Tallinna Ülikooli teadlane, hariduspsühholoog Grete Arro on kirjutanud, et kooli füüsiline keskkond peaks arvestama psühholoogilisi baasvajadusi: autonoomia, pädevus- ja kuuluvustunne, mis panevad noore inimese ilma välise surveta oma keskkonnas tegutsema ning loovad aluse heaolu- ja õnnetundele. Neid põhimõtteid peaksid arvesse võtma kooliruumide lähteülesannete koostajad ja arhitektid.

Suured investeeringud vajavad tarku otsuseid. Oluline on, et iga kooliuuendus algaks visioonist ja heast lähteülesandest, leiaks seejärel parima ruumilise idee ning ehitataks lõpuks kvaliteetselt valmis. Koolikeskkonna kavandamine nõuab senisest enam teadmisi kõigilt osalistelt. Abimeheks on ka „Muutuva kooliruumi“ vihik. Head lugemist ja julget pealehakkamist!

Kadri Klementi, Katrin Koov
arhitektid, trükise koostajad

Kooliruum on tervik, kus nii sise- kui välisruumid pakuvad vaheldusrikkaid õppimise, mängimise ja liikumise võimalusi. Vaheldusrikkus on oluline õppimisvõime taastamiseks päeva jooksul. Frederiksbjergi kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Peter Nørby

KOOLIÕU: INSPIREERIV ÕPIRUUM

Lastele loodud tegevuspaigad võib jaotada kas atraktsioonidel või ruumidel põhinevaiks. Esimesel juhul on tegevused enamasti rangelt ette määratud: tehases on täpselt paika pandud, mida ühe või teise atraktsiooniga teha tohib ja üldjuhul on muudmoodi lähenemine keelatud või tõkestatud. Seesugune range piiritus eelistab lapsi vastavalt nende konkreetsetele kehalistele omadustele või võimetele (nt pikkus, vastupidavus, käte jõud). Erinevatest ruumidest või ruumiosadest kujundatud tegevuspaigad füüsisest lähtuvaid eeliseid ei anna: vähemate kasutuspiirangutega ja seega enamate võimalustega kohad sobivad ühtmoodi nii füüsilise võimekuse kui loovuse ja fantaasia proovilepanekuks.

Maastikuarhitektuuris on selle kohta käibel mõiste Bullerby mudel, mida on kirjeldanud Aalto Ülikooli professor Marketta Kyttä. See on lapsesõbralik inspireeriv ja turvaline keskkond, mille tähtsaim omadus on võimaldatus ehk jõukohane tegutsemisvabadus kõigile. Niimoodi läbi mõeldud keskkonnas toimetavad lapsed loomulikult oma võimetest juhinduvalt: erinevatele lastele paistavad erinevad mõtted teostatavad ning alternatiivid on võrdväärsed.

Ükski laps ei pea tõdema, et tema on mänguväljaku jaoks liiga väike või suur, liiga nõrk või kohmakas. Kõige lihtsam näide sellisest keskkonnast on harilik liivakast, kus iga mudilane leiab oma huvidele ja võimetele vastava mängu – „õigeid“ mängu ei ole keegi ette kirjutanud ega „valesid“ ära keelanud. Vanemad lapsed ootavad, et nende keskkond oleks enam kui liivakast, kuid pakuks samasugust vabadust.

LIIKUMINE ON ISESEISVUSE ALUS

Keskkonna aktiivne kasutamine on otseses seoses laste ja noorte iseseisva ringiliikumisega. Täiskasvanute korraldatud või kontrollitud ja piiratud tegevuste asemel soosib Bullerby mudel mitmekesiseid valikuid ja liikumisvabadust. Ringiliikumine avab keskkonna võimalusi, nende märkamine omakorda motiveerib uurimist ja liikumist jätkama. Võimaldatus sünnibki lapse või noore ja keskkonna

koostoimes: on vaja lapse või noore enda ettevõtlikkust ja nutikust, et avastada ja kasutusele võtta keskkonna pakutavad võimalused. Võimaldav keskkond pakub üheaegselt nii vaimset kui füüsilist väljakutset. Ideaalne on eluline mitmekesine keskkond: nii maa- kui linnaruum, kus koolilastel on piisavalt võimalusi ise kohti tundma õppida ja kus nad on loomulikult igapäevaellu kaasatud. Vastupidiselt toimib muust keskkonnast eraldatud monofunktsionaalsete atraktsioonide ala.

KUIDAS TELLIDA HEAD KOOLIÕUE?

Avalike mängu- ja spordiväljakute tellimisel on kaalukas roll normidel ja standarditel. Lisaks ohutusnõuetele peaks lähteülesanne aga nõudma ka sisulist, laste ja noorte eripärasest psühholoogiast ja ruumikasutusest lähtuvat läbimõeldust. Hästi tellitud ja projekteeritud keskkond toetab isiksuse arengut ja riiklikus õppekavas loetletud üldpädevusi. Mäng on väikese inimese töö, mänguväljak tema tööruum.

Karin Bachmann
maastikuarhitekt

Tänapäevane kooliruum arvestab õppija psühholoogiliste baasvajadustega, milleks on autonoomia ehk tunne, et saadakse ise valikuid teha, pädevus ehk tunne, et saadakse hakkama väljakutsetega ja seotus ehk tunne, et ollakse teistega tähenduslikult seotud. Ruumi paindlikkus ja valikuvõimalused töö tegemiseks tuleb läbi mõelda juba kooli kavandamisel. Frederiksbjergi kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Hufton+Crow

INIMENE JA ÕPPIMINE

Tiiu Kuurme

Neid looduse kingitud vaiste, mis aitavad neljajalgsetel tulla enese ja ümbrusega toime, on inimesel vähe. Elamise oskusi inimene geneetiliselt ei pärande, need tuleb selgeks saada õppides. See aga avab inimesele suursugused võimalused ja erilise koha olemise müsteeriumis – areneda ettenägematutes suundades, kujundada oma isiklik originaalne elurada, jääda ellu ka võimatutes oludes. Inimese õpivõime on hämmastav, õpitahe paraku kõikuv ja õpioskused saanud ise õppimisväärsuseks. Mida keerulisemaks muutub tsivilisatsioon ja mida rikkamas mahus ladestuvad kihistused kultuuris, seda rohkem tuleb ühiskonnal hoolt kanda oma järeltulijate õppimise eest. Nii on üheks kultuuriliseks kihistuseks kujunenud erinevad haridusinstituutsioonid, kus õppimise otstarbekaks korraldamiseks vajatakse üha enam teadmisi õppimise enese kohta.

Tavapärastes arusaamades tähendab õppimine muutusi teadvushorisondis. Kujuneb ja täiustub maailmapilt, lisanduvad oskused, asjadest arusaamine ning olukordade mõistmine. Areneb nii kaalutletud kui intuiitiivne võime otsustada, millised teadmised ja oskused erinevates olukordades, kohtades ja inimkooslustes toimivad. Õppimine ei ole pelgalt uue info saamine, vaid mitmesuguste informatsioonide lõikepunktis kujundatav tervikteadmine ning selle avaldumine ja harjutamine toimingutes ja käitumises.

Õppimise tähenduslikkus nii indiviidile kui ühiskonnale on paljutahuline. Õppides kodustatakse enesele järk-järgult maailm nii tema füüsilises kui vaimses, mineviku kui oleviku mõõtmes. Luuakse enesele mõtteline raamistik, et taluda tegelikkust ning hoida olukorrad kontrolli all. Peale teadmiste ja oskuste õpitakse kogetu pinnal asju ja ilminguid väärtustama ja tundma elu pakutavaid võimalusi, õpitu abil minnakse vastu tulevikule ning lisaks olemasolevas orienteerumisele kujundatakse ka seda ümber. Nagu teame, kuni väga ohtlike piirideni. Nii tsivilisatsioonide, ühiskondade kui kultuuride käekäik saab sõltuma sellest, mida ja kuidas õpivad tema asukad, nüüd juba vaatamata vanusele.

Uue õppimise võime, viisid ja motiivid on eri vanustes erinevad. Mida väiksem laps, seda enam on tema õppimises kaastegevad meeled ning mootorika. Last veenab, kui ta saab puudutada, uurida, vaadata, läbi teha, kogeda – ühtaegu

kogeb ta ka omaenese meelte, kujutlusvõime ja keha võimalusi. Erksalt elu vaadeldes koguneb lastel kogemusi, mille kohta pole seletusi, see äratav lapsepäraste uudishimu, huvi ning õpisoovi otsida neile tähendusi ehk tarkust taga nõuda. Liigne verbaalsus ja lapse elumaailmale kauged abstraktsioonid kustutavad sära nende silmis ning kustub ka huvi, õppimisest saab võõra tahte sundtäitmine. Tähtsaim, mis inimest teismelisena õppima innustab, on tema enese salapärase lse ja vajadus oma võimetes, voorustes, puudustes, väljavaadetes selgust saada. Nii mõnegi uurija arvates on kõige olulisem tänaste noorte jaoks tunda iseend, orienteeruda oma tahtmistes-väärtustes, et mitte raisata elu valedale asjadele. Sest identiteedi loomine on keerulisem kui eales varem: midagi ei anta enam ette, selged sihid pole paigas, põlvkondade ja kultuuride piirid hajuvad, seotus koha, rahvuse ja päritoluga nõrgeneb, avanevad paljud võimalused ning ollakse sundvalikute ees. Kurnavalt mõjub pigem liiga paljust teadmine kui teadmatus. Õppimise uurija Knud Illerise väitel innustab noori tungivamalt õppima identiteedi küsimus kui karjääritahe, sest eneses selguse saamine on elutee valiku eeldus. See on ka põhjusi, miks eelistatakse erialaks valida sotsiaal- ja inimest uurivaid teadusi. Inimkesksetes pedagoogilistes suundades nähakse kooliaineid kui inimlapse erinevate tahkude avajaid ning arendajaid, mitte aga tööjõu ettevalmistust tööjõuturule. Just valikute rohkus ning valikusund, mille ees noored seisavad, tingib õppimise iseloomu muutuse ning paneb tänaste õpikeskkondade loomisel ja õpisisude valikul tegijaile suure vastutuse.

Õppimisest tänases võtmes rääkides kohtab tihti mõisteid nagu *holistiline*, *kogemuslik*, *refleksiivne*, *sotsiaalne*.

Holistilisuse ehk tervikutaotlusega soovitakse hõlmata võimalikult palju õppimise dimensioone nagu mõistmine, tähendus, silmaring, oskused, kehamälu, kultuuriline ja sotsiaalne orientatsioon, eneseteadvus, oma tunnete teadvustamine. Janani Harish kutsub üles väärtustama õppimises kujutlusvõimet ja loovust, et ületada kalkuleeriv mõtlemine ning õppida tundma oma teadvuse võimalusi näiteks spirituaalset võimekust ja intuitsiooni arendades. Garry Jacobs väidab, et õppimise kohta on meil nüüd vaja teada, kuidas inimolend mõtleb, tunneb, toimib, suhtleb, vastab teistele, loob, otsib, leiab, ületab piire ja kasutab oma mõistuse võimalusi. Paljudes maades õpitakse küll, kuidas lugeda, ent mitte seda, kuidas mõista loetu tähendust. Ent välise mäletamise rõhutamise võtab mentaalse energia kõrgematelt mõistmise protsessidelt.

Kogemuse mõiste troonib kuningana kõikides püüetes õppimist mõista. Elu ise ongi suur õpikogemus kõigi meelte, tunnete, läbielamiste ja nende mõtestamisega, leiavad uurijad. Ka oma teadvuse erinevad seisundid on kogemus, mis õpetavad midagi iseenese kohta. Peter Jarvis on määratlenud õppimist kui kogemuse transformatsiooni teadmisteks, oskusteks ja hoiakuteks. Õppides tegeleme oma kogemustega, omistades neile tähendusi ning liigitades neid veendumusteks ja arusaamadeks inimestest, sündmustest ja olukordadest. Konstrueerime maailmapilti ja maailmavaadet, võttes appi oma senised teadvuse sisud, kaasates selles olevaid struktuure, reegleid, kriteeriume, koode,

skeeme, standardeid, väärtusi, dispositsioone. Kiire kogemuslik õppimine toimub kriisides ja piirulukordades, kus mobiliseerime kõik oma sisemised jõud.

Refleksioon ehk enesepeegeldus saab tänases õppimise mõistmises erilise koha. Vanuse kasvades saame teadlikumaks oma loomujoontest, oma tugevustest, tunnetest ja nende allikatest ning eksimisviisidest. Siia kuulub oma tunnete ja hirmude vaatlus, mugavustsooni äratundmine, süü ja häbi käsitus, järelduste tegemine ning heal juhul teadlik enesemuutmine.

Õppimine on loomult **sotsiaalne** ning kommunikatiivne – inimese koos- ja kaasolemine teistega on pannud õppimise uurijad seda tõsiasja tunnistama. Roger Säljo rõhutab, et nii õpitud sisud kui õppimisprotsess saavad oma tähenduse mingites sotsiaalkultuurilistes tingimustes. Täna läänemaailmas valitsevas õpikäsituses, sotsiaalkonstruktivismis ongi keskmesse seatud õppimise sotsiaalne iseloom, sest ka teadmised ise luuakse sotsiaalsetes mõjusuhetes ning tihti on neil ühiskonnas domineeriva kildkonna võimu vari. Kuuludes sotsiaalsetesse kogukondadesse õpitakse elama teiste seas, nägema elu mitmest perspektiivist, olema teistega dialoogis, looma ja hoidma suhteid ja tundma nende mitmeid nüansse, lahendama olukordi ja ühendama koostöiselt jõude. Inimese minasus ja moraal on samuti sotsiaalsete vastasmõjude tulemus ning õppimisele vajutab oma tähenduse ka situatsioon ja keskkond, kus õppimine toimub.

Ent õppimine on sotsiaalne ka teises mõttes, nimelt on igasugustes ühiskondades alati soovitud inimeste õppimist kontrollida ja suunata, mis on eriti eredalt tajutav autoritaarsetes režiimides. Nii on õppekavad erinevate huvigruppide ühiskondlik kokkulepe ning õppimisprotsessi ülesehitus allutatud mõnele või-mukale muustrile, mis pigem rõhutab õppija sõltuvust kui vabastab tema vaimu. Vabades ühiskondades kohtab õppimisest rääkides mõistet indoktrinatsioon (mittevabad seda mõistet ei tunnista). See on teadmiste, ideede ja väärtuste õppimine uskumustena. Õpetamist saadab põhjendus, et nii on ette nähtud, avamata jäetakse õpitava päritolu ja mõte. Indoktrineeritud inimene ei ole enamasti võimeline õpitu kriitiliseks analüüsiks ja temaga on kerge manipuleerida. Tavapäraselt on hea õpilane ju see, kes teab alati, mida küsitakse, kohaneb, on nõus ega küsi ise liiga palju. Kapitalistlikes ühiskondades, kus õppivast inimestest on saanud tööturu ressurss ja potentsiaalne tarbija, suunavad õppimist samuti distsiplinaarsed režiimid, et toota kodanikke kellelegi kasulike ootuste pärast: efektiivseteks, paindlikeks, toimetulevateks, kannatlikeks, mobiilseteks, ratsionaalseteks, kohanevateks.

On ammu teada, et ruum mõjustab meeleseisundeid ja mõtlemist, ent ka oma positsiooni ja võimaluste taju. Koolide arhitektuur on vaikimisi olnud toeks hariduses valitsevatele ideoloogiatele, mis tõukunud aja vaimust või riigikorrast. Näiteks ehitati aegadel, mil koole nimetati hariduse templiteks ja hariduse vastu sooviti äratada aukartust, ka ülevaid meeleseisundeid inspireerivaid koolimaju, milles kujutlusvõime lubabki leida templi tunnusjooni. Totalitarismi perioodil ehitatud koolides, mil peamised eesmärgid olid inimese allutamine valitsevale ideoloogiale ning võimukuulekus, leiame kitsaid kõrgete lagedega koridore,

suletud uste ridasid, rohkesti õpilastele keelatud ruume ja muid elemente, kus laps tajub oma väiksust. Industriaalsel perioodil, mil ka kool pandi tööle tehase-tootmise põhimõtetel, meenutasid koolimajad tehasehooneid. Ratsionaalsusel põhinev ning tunnete suhtes ükskõikne kool on ehitatud kandiline, ökonoomne, steriilne, otstarbekas, kõige üle laotub kontroll. Omamoodi spetsiaalne arhitektuur on waldorfkoolidel (goetheanistlik arhitektuur), milles välditakse kandilisi ruume, kuivõrd see muutvat ka mõtlemise kandiliseks. Siin on palju nišše, intiimsust võimaldavaid ruume, õdusust, klassid on värvitud pastelselt ja värv valitud vastavalt vanuseetapi vajadustele. Kogemuslikkust, sotsiaalsust ja inimpotent-siaalide avanemist väärtustavas koolis saab oluliseks mitut laadi tegevustele võimaluste pakkumine, ateljeelaadsed ruumid, suhtlemisvõimalused, koos- ja eraldiolemise ruumid, mis soosiksid erinevaid õppemeetodeid ja aitaksid luua eriilmelisi situatsioone.

Inimene õpib kõikjalt, õpib kõigi meeltega ja oma teadvuse võimalusi rakendades, ent suur osa eluoskustest õpitakse sootuks teadvustamatult erinevate olukordade kaudu. Teed valgustavad tema poolt omaks võetud väärtused ja usk enesesse või (teiste sisestatud) uskumused enese kohta. Teame, et on võimalik õppida ka abituks. Juba kaua toimivad ühiskonnas õppimiseks mõeldud institutsioonid ehk koolid, mis teevad praegu läbi suuri murranguid. Senine tekstiline ja õpilase kui passiivse teadmise vastuvõtja positsiooni eeldava õppimise ajastu on lõppemas. Sest ei tänase ühiskonna ees seisvate ülikeerukate probleemide ega ka üleilm-selt konkureerivate majandussüsteemide jaoks ei sobi enam „kõik teadmised ära õppinud inimene“. Hinnatud on aktiivsus, ettevõtlikkus, uurijavaim, uuendus-meelsus, loovus. Garry Jacobs soovitab õppimise korraldamises muuta fookust informatsioonilt mõistmise ja mõtlemise suunas, passiivsusest aktiivsuse suunas, fragmentide õppimiselt integreerituse suunas, ainekesksusest isiksusekeskseks, reproduktiivsest loovaks, abstraktsest kontekstuaalseks.

Teadupärast on koolid kõige raskemini ja aeglasemalt muutuvad institutsioonid, mille töökorraldus elab jätkuvalt minevikus, ehkki koolide mõte on teenida tulevikku. Siin õpiti läbi aegade vari-õppe vormis neid kompetentsusi, mida vajas ümbritsev töömaailm. Nagu soorituspõhisus ja palgatöölise mõtteviis hindamis-süsteemi kaudu. Kirjapanekutes oli inimene eesmärk iseeneses, tegelikkuses vahend kooli käigus hoidmiseks. Arvatavalt jääb kooli suhe töömaailma sama-suguseks, muutuvad aga kompetentsid. Need tunneme ära koolile ette kirju-tatud ootustest ja seal valitsevatest väärtustest. Endiselt jäävad humanistliku mõtteviisiga kasvatusteadlased ja õppimise uurijad sõnastama inimagulisi ideaale, ent siiski on tänaste koolide tegevuskultuuri jõudnud senisest hoopis enam aktiivsust, loovust, uurimuslikkust, mängulisust, enesekogemusi, suhtlust, isiklikku vastutust eeldavaid õppeviise, mille väljatöötamise algusaeg ulatub saja aasta tagusesse Euroopasse, sh ka Eestisse.

Tulevikuvaates räägitakse ehedast autentsest õppimisest ning erinevatest individuaalsetest õpiradadest, kus loodetavasti võetakse arvesse ka vajaduste erinevused õpikeskkondade suhtes. Kuidas mõjub see kõik praeguste laste õppimisele, kelle lapsepõlv on äärmiselt erinev varasemast, me ei tea veel.

Kuidas teostavad oma töö režiime uutes kontekstides need huvigrupid, kes on valitsevate ideoloogiate taga, ka see on raskesti aimatav. Kas suudetakse ära hoida pealetungiv pealiskaudsus, fragmenteerunud pinnaline teadmine korraga kõigest ja eimillestki ning siit pärit harimatus, pole kindel. Kindlasti jääb püsima vastuolu hariduse õilsa eesmärgi – inimene kui eesmärk iseeneses – ja argiprak-tikate vahel, sest vahendiks kellegi jaoks jääb inimene endiselt. Kuidas tulevad muutuvate õpetamisviisidega kaasa õpetajad – ka seda me ei tea. Eeldab see ju muutusi ka inimeasitustes ning isiklikus erialafilosoofias. Koolikultuur ja selle toimimine on siiski rohkem tegijate kätes kui kunagi varem, ning kaunit, tead-likult ja otstarbekalt planeeritud koolimaja, kus on võimalusi erinevateks situat-sioonideks ning eluavaldusteks, aitab hea tahtega inimeste püüdlustele kindlasti tugevalt kaasa.

LIKUMA KUTSUV KOOLIRUUM

Merike Kull, Kerli Mooses, Maret Pihu, Leene Korp
Tartu Ülikooli spordibioloogia ja füsioterapia instituudi liikumislabor

KAS MEIE LAPSED LIIGUVAD PIISAVALT?

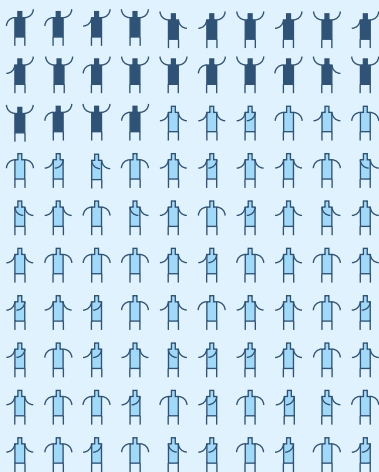
Liikumine on inimestele loomulik ja vajalik ning aktiivne liikumine toetab mitmeti meie vaimset, füüsilist ja sotsiaalset tervist. Liikumisaktiivsuse teada-tuntud positiivsed mõjud nii lastele, noortele kui ka täiskasvanutele on seotud füüsilise tervisega nagu madalam kehakaal, südameveresoonkonna parem seisukord, tugevamad luud ning tervislikumad verenäitajad. Samas on järjest enam uuringuid välja toonud liikumisaktiivsuse soodsa mõju ka õpivõimele, sh akadeemilistele tulemustele ning keskendumisvõimele¹. Lisaks liikumisele tasub silmas pidada ka järjestikust istumist, mida peetakse täiesti eraldi terviseriskiks² ning mis üha enam meie lapsi ja noori mõjutab. Oleme jõudnud „istuvasse ajastusse“, kus vajadus laste ja noorte piisava liikumise tagamise järele nõuab eraldi tähelepanu.

Tervisliku arengu seisukohalt peaksid lapsed ja noored liikuma iga päev vähemalt 60 minutit mõõduka ja tugeva intensiivsusega³ ehk sellise tempoga, kus tekib soojatunne ja sageneb hingamine. Seejuures on oluline, et füüsiline keskkond pakuks võimalusi erinevateks liikumistegevusteks. Vaadates Eesti õpilaste liikumisaktiivsust koolipäevadel, selgub, et soovituslikul tasemel liigub ainult 24% 7–13-aastastest õpilastest (joonis 1)^{4,5}. Samas ei liigu ligikaudu viiendik õpilastest soovituslikul tasemel mitte ühelgi koolipäeval ning teine viiendik saavutab vajaliku miinimumi ainult ühel koolipäeval. Seega kui küsime, kas meie lapsed liiguvad piisavalt, on vastuseks, et **kolmveerand meie õpilastest ei liigu piisavalt**.

- 1 Strong WB, Malina RM, Blimke CJR, Daniels SR, Dishman RK, Gutin B. Evidence-based physical activity for school-age youth. J Pediatr. 2005;146:732–7.
- 2 Tremblay MS, LeBlanc AG, Kho ME, Saunders TJ, Larouche R, Colley RC, et al. Systematic review of sedentary behaviour and health indicators in school-aged children and youth. Int J Behav Nutr Phys Act. 2011;8:98.
- 3 WHO. Global recommendations on physical activity for health. Geneva: World Health Organisation; 2010.
- 4 Mooses K. Physical activity and sedentary time of 7–13-year-old Estonian students in different school day segments and compliance with physical activity recommendations. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2017
- 5 Mooses K, Kalma, M, Pihu M, Riso EM, Hannus A, Kull M. Eesti õpilaste liikumisaktiivsus koolipäeva jooksul. Eesti Arst, 2016; 95, 716–22.

Hea kooliruum pakub erinevaid liikumisvõimalusi. Kõõlumine on tervislik treening kogu keha lihastele. Aktiivse liikumise pausid aitavad taastada tähelepanuvõimet. Frederiksbjergi kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Virklund Sport

Joonis 1. Liikumisaktiivsuse soovitusel täitjate osakaal koolipäevadel Eesti 7-13-aastaste õpilaste seas. 23,7% täitjad, 76,3% mittetäitjad. (Mooses 2017).

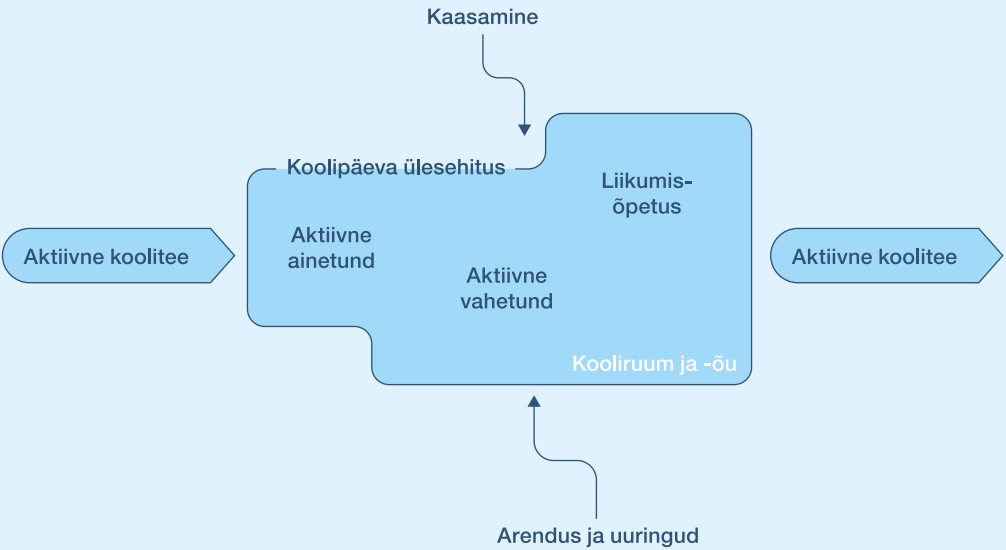
Vähese liikumisaktiivsuse probleemi ühe põhjusena võib välja tuua ühiskondlikud ja keskkondlikud muutused, mis „istuva ajastu“ teket toetavad. Vastukaaluks peame üha teadlikumalt tegutsema liikumist soodustavate keskkondade kujundamise nimel meie igapäevaelus. Erilist tähelepanu vajavad lapsed ja noored, kelle liikumisharjumused alles kujunevad.

Kuna koolis veedavad lapsed suure osa päevast ja koolide kaudu saab kaasata kõiki lapsi⁶, on paljudes riikides võetud kasutusele koolipõhised sekkumised. Lisaks muule toetab liikumine koolipäeva jooksul ka õpilaste vaimset tervist – see pakub võimalust taastuda vaimsest pingest, toetab õpilastevahelisi suhteid ja aitab kaasa suuremale koolirõõmule⁷. Just seetõttu on ka Eestis algatatud lastele ja noortele suunatud liikumisprogramm.

LIKUMA KUTSUV KOOL – ÜKS VÕIMALUS TOETADA LASTE LIKUMISAKTIIVSUST

Alates 2016. aastast on Tartu Ülikooli liikumislabori eestvedamisel arendatud pilootprogrammi „Liikuma kutsuv kool“. Ideaalis võiks koolipäev sisaldada nii palju liikumist, et kõik lapsed saavutaksid tervise ja heaolu jaoks vajaliku liikumisaktiivsuse ja vaba aja tegevused tootsid täiendavat liikumisrõõmu veel juurdegi. Senine koostöö koolidega on näidanud koolide valmisolekut kaasa mõelda ja katsetada lahendusi, mille abil muuta liikumine koolipäeva loomulikuks osaks. Koolide peamised tegevused on olnud õuevahetundide katsetamine, mängu-, palli- ja tantsuvahetundide sisseviimine, liikumist toetavate väikevahendite võimaldamine ja ainetundides järjestikkuse istumise vähendamine (vt joonis 2).

6 OECD (2018). Education and Skills 2030: Curriculum analysis progress report for P.E. with preliminary findings. 7th Informal Working Group (IWG) meeting 14-16 May 2018 Paris, France
7 Haapala EA Finnish schools on the move: student’s physical activity and school-related social factors. LIKES Research Reports on Physical Activity and Health. 2017

Joonis 2. Programmi Liikuma kutsuv kool tegevusmudel

Üha enam on tekkinud vajadus muutuste järele ka kooliruumis, seda nii koolimaja siseruumides kui väga olulise väljakutsena ka koolimajade õuealadel ja neid ümbritsevates piirkondades.

Tsitaat õpilaselt: „Võiks olla näiteks niimoodi, et võiks olla nagu koridorid laiemad ja nagu üks pool on see, kus võib joosta ja teisel pool on need, kes ei taha nagu, et neile otsa joostakse.“

Tsitaat õpilaselt: „Ma olen kunagi näinud und, et on hästi pehme kool. Ja sa võisid hästi palju pörgata ja siis see mulle meeldis, sest võis hästi palju joosta ja kogu aeg oli hästi vaba. Et ei pidanud vaatama, et kiiremaid samme ei tee, et sa ei libiseks kiviõrandal või midagi sellist.“

Kooliruum kui takistus liikumistegevuste elluviimisel on õpetajate üks sagedamini välja toodud takistavaid tegureid⁸.

Tsitaat õpetajalt: „Klassis pinkide vahel on ruumi väga vähe. Klassis pole õhku!“

Tsitaat õpetajalt: „Probleemiks on vähene liikumisruum klassiruumis, mis teeb liikumise ebamugavamaks, aga mitte võimatuks.“

Mõtestamisel, mil moel saab kooliruum toetada laste liikumisvõimalusi, õppimist ja heaolu, on toeks juhend „Koolimaja kutsub liikuma“⁹

8 Liikuma kutsuv kool. Veebiuuring. Tartu Ülikooli liikumislabor, 2016.
9 https://sisu.ut.ee/sites/default/files/liikumislabor/files/koolimaja_kutsub_liikuma_ekraaniversioon_72dpi.pdf

Aktiivne vahetund on liikumises võõrmetähendusega. Kehalist aktiivsust võimaldavas koolikeskkonnas saab end proovile panna, tunda rõõmu liikumisest ja koos tegutsemisest.

Frederiksbjergi kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Virklund Sport

ÕUEVAHETUND KUI VÕIMALUS JA VÄLJAKUTSE

Liikuma kutsuva kooli projekti esimesed kolm koostööaastat pilootkoolidega näitasid, et õpilaste liikumisaktiivsuse toetamisel on oluline roll just õuevahetundidel. Samas pole aastaringised õuevahetunnid eesti koolikultuuris tavapärased.

Tsitaat õpilaselt: „Meie koolis ei taheta väga lasta koolimajast väljapoole. Isegi kui on ilusad ilmad. See on minu arvates suur probleem.“

Kui küsida õpilastelt, mis võiks koolis olla teisiti, et oleks erinevaid võimalusi aktiivseteks tegevusteks, siis kõige enam tuuakse välja soov veeta vahetund õues.

Tsitaat õpilaselt: „Kooli õuealal võiks olla ilusam ja looduslikum, seal võiks olla rohkem asju erinevateks tegevusteks nt kiiged, lauatenнисelauad, puhkenurgad jne.“

Lisaks mainitakse, et vahetunnid võiksid olla pikemad, et jõuaks mängida ja õuevahetunni korral õue minna.

Tsitaat õpilaselt: „Kui iga vahetund on pikem, siis iga vahetund saaks õue minna.“

Tsitaat õpilaselt: „Kui vahetunnid oleksid kas või 5 minutit pikemad, siis oleks kõik rõõmsad“

Tsitaat õpilaselt: „Õpetajad ei tohiks nii kurjad olla, kui hilinetakse tundi, võiks olla vähemalt üks 30-60-minutiline õuevahe-tund, kus õpilased saavad joosta, mängida jne.“

Juba ainuüksi õpilaste õue lubamine kahekordistab aktiivselt liikuvate laste osakaalu ning vähendab oluliselt vahetunnis istuvate laste osakaalu. Õues viibimisel on mitmeid soodsaid mõjusid laste tervisele. Näiteks on leitud, et looduses viibimine parandab laste tähelepanu, mälu, enesedistsipliini ja käitumist ning vähendab stressi¹⁰. Õue- ja aktiivsete vahetundide positiivset mõju õpilaste käitumisele tunnis on kinnitanud ka 80% Liikuma kutsuva kooli võrgustiku aine- ja klassiõpetajaid. Õuevahetunni kasuks räägib kindlasti ka asjaolu, et enamikule õpilastele õuevahetund meeldib (vt joonis 3).

Joonis 3. Õuevahetunni meeldivus liikuma kutsuvate koolide 4.–9. klassi õpilaste arvates. 97% meeldib, 3% ei meeldi.

Tsitaat õpilaselt: Ma olen nõus nagu kasvõi, et koolimajas ei või joosta, aga õues võiks ikka mõni selline koht olla, kus tohiks joosta

Samas tekitab õuevahetund suurel hulgal küsimusi: Mida õpilased õues teevad? Kas eri vanuses õpilastele on sobivaid tegevusi? Kas on eri tüüpi tegevusi? Kas on võimalik läbi viia ka ühiseid tegevusi? Millised koolihoovi elemendid aitavad kaasa nii isetekkelisele kui ka organiseeritud liikumisele? Milline on koolihoov, mis kutsub liikuma aastaringself? Kuidas teha nii, et muda ja liiv jääksid õue, mitte ei tuleks klassiruumi? Kuidas pääseksid õpilased õue lihtsalt, mitte läbi kitsa garderoobi? jne, jne.

Tsitaat õpilaselt: Meie koolis oli üks suur puu, mille taga sai trifaad kõik klassid mängida, puu oli väga populaarne, aga pärast mitut aastat raiuti see sel kevadel maha, kõik on nõrdinud ja ei tea, kuidas edaspidi hakkama saame.

Eestiga sarnase ilmastikuga Põhjamaade koolides on aastaringne õuevahetund norm. Samas – selle korraldamiseks ei piisa üksnes koolipere hoiakutest, vaid vaja on ka kooli tingimustele sobivaid aktiivsusruumi lahendusi.

10 McCormick R. Does access to green space impact the mental well-being of children: a systematic review. J Pediatr Nurs 2017; 37:3-7.

Liikuma kutsuv koolihoov pakub avastamisrõõmu ja erinevaid liikumisvõimalusi. Skørpingi kool, Taani. Maastikuarhitektuur VEGA landskab / Foto: Leif Tuxen

MILLINE KOOLIHOOV KUTSUB LIIKUMA?

Kooliperede liikmed kurdavad sageli, et koolihoovidel pole muud kui muruplats või lausa autoparkla või heal juhul staadion nn klassikaliste spordialade harjutamiseks. Need lahendused aga kutsuvad liikuma vaid üksikuid õpilasi. Samas võime küsida, kas see peab nii olema? Kas koolihoovi disain saaks toetada liikumist soosivate valikute variatiivsust, lihtsust ja turvalisust, pakuks eri vanuses õpilastele põnevaid ja erinevaid liikumistegevusi, aga ka võimalusi rahulikult jalutada ja jutustada või lihtsalt oma mõtetega olla.

Sobivaks kujundatud õueala aitab arendada õpilaste enesejuhtimise oskusi – kehaliselt aktiivne on võimalik ja tore olla ka ilma õpetajate, teiste õpilaste ja huvijuhtide suunamiseta. Liikuma kutsuv koolihoov võiks toetada:

- liikumisrõõmu ja vaheldust vaimsele tööle,
- mitmekülgsete liikumisoskuste arengut,
- sotsiaalseid suhteid,
- õuesõpet,
- loovust.

Kui tavapäraselt oleme harjunud, et liikumisoskuste arendamiseks on mõeldud kehaline kasvatus, siis liikuma kutsuv kool pakub selleks võimalusi ka vahetunnis ja pärast koolipäeva lõppu.

Kehalise kasvatus liikumisõpetuseks ümberkujundamise protsessi üks eesmärgid on toetada mitmekülgseid liikumisoskusi nii, et õpilane saab neid kasutada ja arendada vahetunnis, vaba aja tegemistes ja mängudes. Selline lähenemine tekitab õpilastes seosed koolitunnis õpitu ja selle kasutamisevõimaluste vahel väljaspool tundi. Ka rahvusvahelised kogemused laste liikumisaktiivsuse tõstmisel osutavad, et liikumisõpetus peaks keskenduma tunnitegevuste sobivusele ja rõhku tuleks panna kogu kehalise kirjaoskuse arendamisele koos soodsate hoiakute kujundamisega. Taoline lähenemine eeldab kooli õueala teadlikku läbimõttlemist ja kujundamist. Samas ei ole siin tulemuseks ettemääratud tegevused, vaid selliste keskkonnanahenduste kujundamine, mis annavad õpilasele võimaluse valida erinevaid tegevusi. See eeldab mitmetarbelisi ja loovusele suunatud lahendusi.¹¹

Seega pakub liikuma kutsuv koolihoov võimalusi mitmekülgsete liikumisoskuste arendamiseks, mis omakorda on aluseks liikumisrõõmu, kehalise kirjaoskuse ja igapäevase liikumisharjumuse kujunemisele.

¹¹ Whitehead, M „The concept of physical literacy“. European Journal of Physical Education 2001; 6: 127–38

Vaheldusrikas keskkond toob õue nii poisid kui tüdrukud, suured kui väikesed, sealhulgas õpetajadki. Skørpingi kool, Taani. Maastikuarhitektuur VEGA landskab / Foto: Henriette Clausen

Millised on mitmekülgsed liikumisoskused, mille arengut peaks koolikeskkond toetama? Liikumisoskused jagatakse nelja suurde rühma¹²:

1. Edasiliikumisoskused – jooksmine, hüppamine, ronimine, roomamine, kõndimine

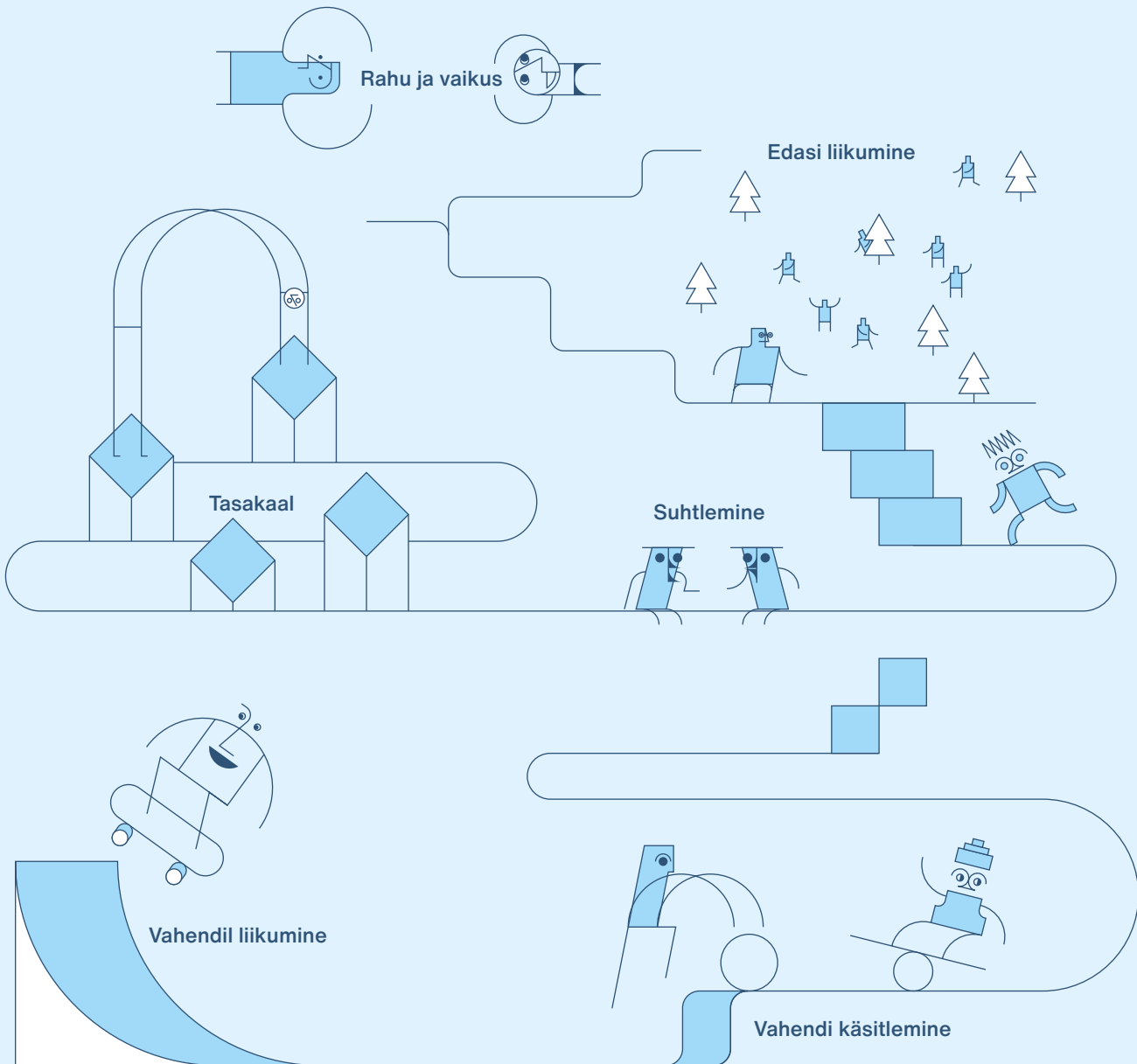
Näited, kuidas kooli õueala toetab neid oskusi:

- võimalus joosta kas peitu (põõsa või puude taha), suunda muutes (siksak, kullimäng, takistused maastikul), kiirendusega (tagaajamismängud) või pidurdades (mäest alla). Tuntud mäng, mida lastele kooli õuealal väga mängida meeldib, on uka-uka ehk trifaa. Sellised mängud võimaldavad suure hulga laste üheaegset liikumist, mis omakorda toetab sotsiaalsete oskuste arengut;
- võimalus hüpata järjest, hüpata millestki üle või kuskilt alla: keksukastid, kivid jm looduslikud takistused, vanad kummid, takistusrada. Siia kuulub ka kummi-keksu mängimine ja ise lahenduste leidmine takistuste kasutamiseks.
- võimalus ronida: puudel, kividel, ronimisseinal, samuti ronida rippes (näiteks horisontaalsel redelil) või kasutada ronimispuud või kõisi.
- võimalus roomata: kasutuseks sobivad rattakummid, võrk, mille alt saab roomata, põõsad, tunnelid läbi künka.

2. Vahendil liikumisoskused – liikumine vahendil (tõukerattal, jalgrattal, rulal, suuskadel, uiskudel, lumelaual, rulluiskudel).

Näited, kuidas kooli õueala toetab neid oskusi:

- madal ramp,
- võimalus kujundada ratta-, rulluisu-, rularada osavusharjutusteks (nagu pidurdamine, takistusest möödumine, takistuse ületamine, väikesel alal sõidu kontrollimine),
- künkas või kaldpind suuskadel, lumelaual laskumis- ja pidurdusharjutusteks,
- võimalus luua liuväli.

¹² Dudley DA. „A conceptual model of observed physical literacy“. The Physical Educator. 2015

3. Vahendite käsitlemise oskused – pörgatamine, viskamine, püüdmine, veeretamine, jalaga ja reketiga palli löömine.

Näited, kuidas kooli õueala toetab neid oskusi:

- maha märgitud väljakud nii asfalt-, kunst- kui murupinnasel (hea näide on Ultimate Frisbee, mis on seltskondlik mäng lendava taldrikuga ja mis sobib hästi nii liikumisõpetuse tunnis kui ka vahetunnis mängimiseks murul, kuhu on märgitud väljakupiirid),
- sein, mille pihta saab palliga teha täpsusviskeid, pörgatada või harjutada täpsuslööke,
- kõva pinnas pörgatamiseks,
- väravate, laudade ja korvide rohkus, mis võimaldab mängida erinevaid mänge nagu korv-, võrk-, jalgpall, reketimängud, nt tennis; maahoki, indiac, ketta-golf, lauatenis.

4. Kehakontrollioskused ja tasakaal – võimalused millestki üle astuda, millestki alla hüpata, millegi peal seista või kõndida ja tasakaalu säilitada.

Näited, kuidas kooli õueala toetab neid oskuseid:

- parkuurisein,
- kannust astmed või palgist pink ehk poom,
- kungas või kaldpind,
- *slackline* või horisontaalsed köied puude vahel, ebastabiilsed tasapinnad (köied), kiiged.

See, millised lahendused konkreetsetesse koolihoovi sobivad, on juba iga kooli enda otsustada. Kindlasti on aga abiks nii kehalise kasvatuse õpetajate kui õpilaste arvamused. Õpetajate ja õpilaste arvamuse küsimine loob hariduslikult olulisi seoseid: osapooled tunnevad, et neid on kaasatud koolikeskkonna kujundamisse, tekivad positiivsed hoiakud liikumise suhtes ja mõistmine, et see on päeva loomulik osa. Liikuma kutsuv koolihoov annab võimaluse tuua põnevat ja arendavat liikumist juurde vahetundi, ainetundi, aga ka mängudes enne ja pärast kooli. Lisaks annab läbimõeldud koolihoov igale koolile omanäolise kuvandi ja isikupära.

Liikumisrõõmu igasse koolipäeva!

Pilootprogrammi „Liikuma kutsuv kool“ arendustegevused toimuvad koostöös Sotsiaalministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Kultuuriministeeriumi ja Hasartmängumaksu Nõukoguga.

Hea liikumisruum pakub võimalusi leida omale sobiv ja jõukohane liikumisviis. Pealtvaatamine on liikumisruumi tähtis funktsioon – kaasaelamine seob kogukonda, aitab luua sõprussuhteid ning arendada sotsiaalset pädevust, annab ühtele võimaluse esineda ja teistele võimaluse julgust koguda. Skõrpingi kool, Taani. Maastikuarhitektuur VEGA landskab / Foto: VEGA

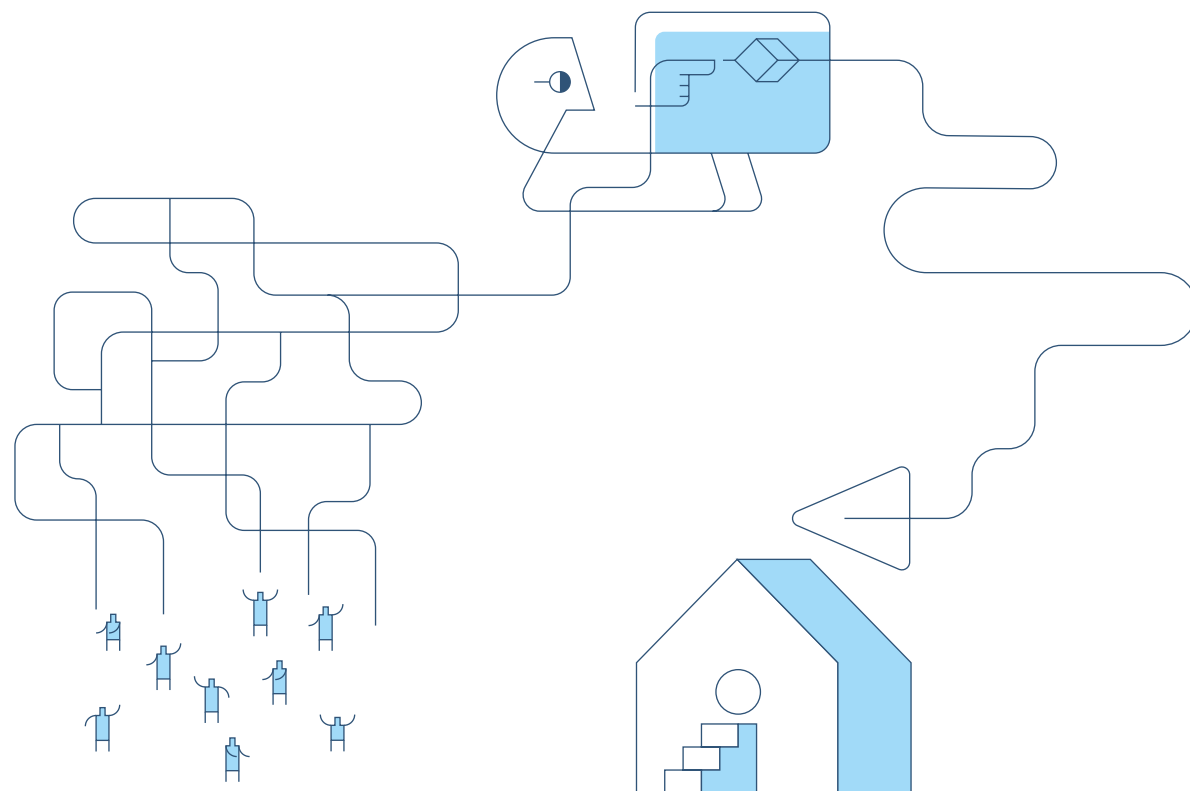
SAMM-SAMMULT HEA KOOLIRUUMINI

MUUTUSE ETAPID

Koolikeskkonna muutmine – olgu selleks päris uue koolihoone rajamine, olemasoleva renoveerimine või väike isetehtud ümberkorraldus ruumis – jaguneb kõige üldisemalt kolmeks:

lähteülesanne → projekt → ehitamine

Võib tunduda, et päris töö algab projekteerimisega, kuid tegelikult on kõik kolm etappi võrdse kaaluga. **Hea kool algab heast lähteülesandest.**

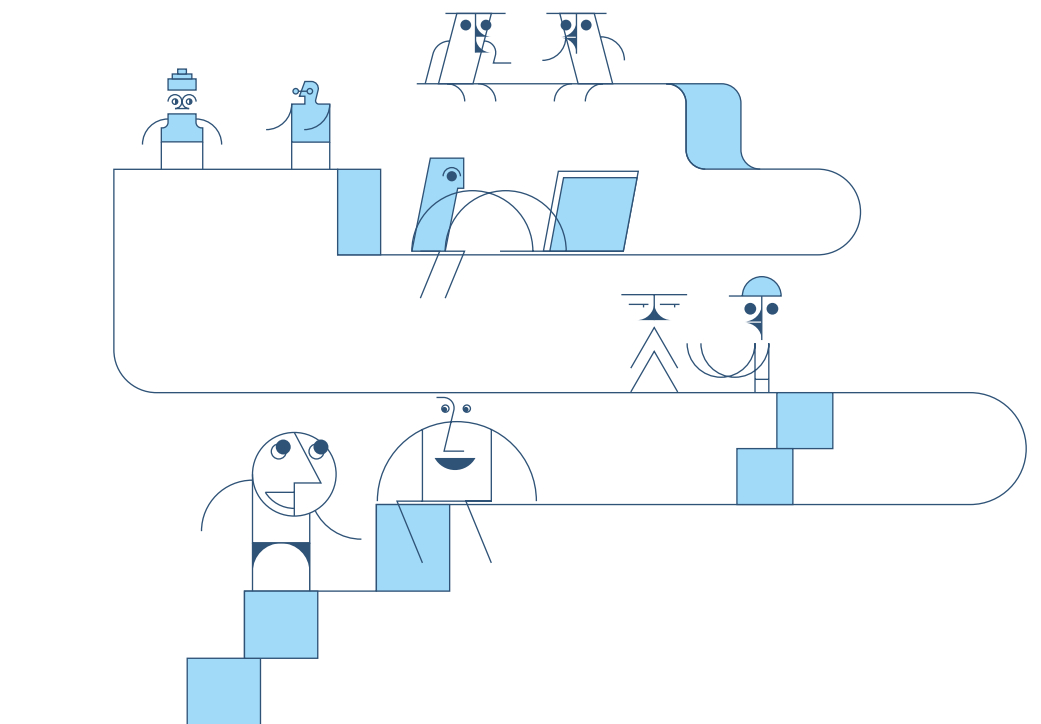

LÄHTEÜLESANNE

Lähteülesanne on kokkulepe, milles on kirjeldatud plaanitava ettevõtmise vajadused, võimalused ja eesmärgid. Lähteülesandes mõeldakse läbi ja võetakse seisukohad väga paljudes eri aspektides ehk kooliruumi analüüsitakse ja mõtestatakse füüsilise, vaimse ja sotsiaalse keskkonnana.

Põhikooli riiklik õppekava ütleb:

„Õppekeskkonnana mõistetakse õpilasi ümbritseva vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslust, milles õpilased arenevad ja õpivad. Õppekeskkond toetab õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks, kannab põhihariduse alusväärtusi ja oma kooli vaimsust ning säilitab ja arendab edasi paikkonna ja koolipere traditsioone.“¹

Kooliruum on tervik – füüsiline, vaimne ja sotsiaalne ruum

¹ Põhikooli riiklik õppekava, 2. peatükk, 3. jagu: Õppimise käsitlus ja õppekeskkond, § 6. Õppekeskkond, 1. punkt. Gümnaasiumi riiklik õppekava defineerib õppekeskkonda samamoodi: „Õppekeskkonnana mõistetakse õpilasi ümbritseva vaimse, sotsiaalse ja füüsilise keskkonna kooslust, milles õpilased arenevad ja õpivad.“ (Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2. peatükk, 3. jagu: Õppimise käsitlus ja õppekeskkond, § 7. Õppekeskkond, 1. punkt.

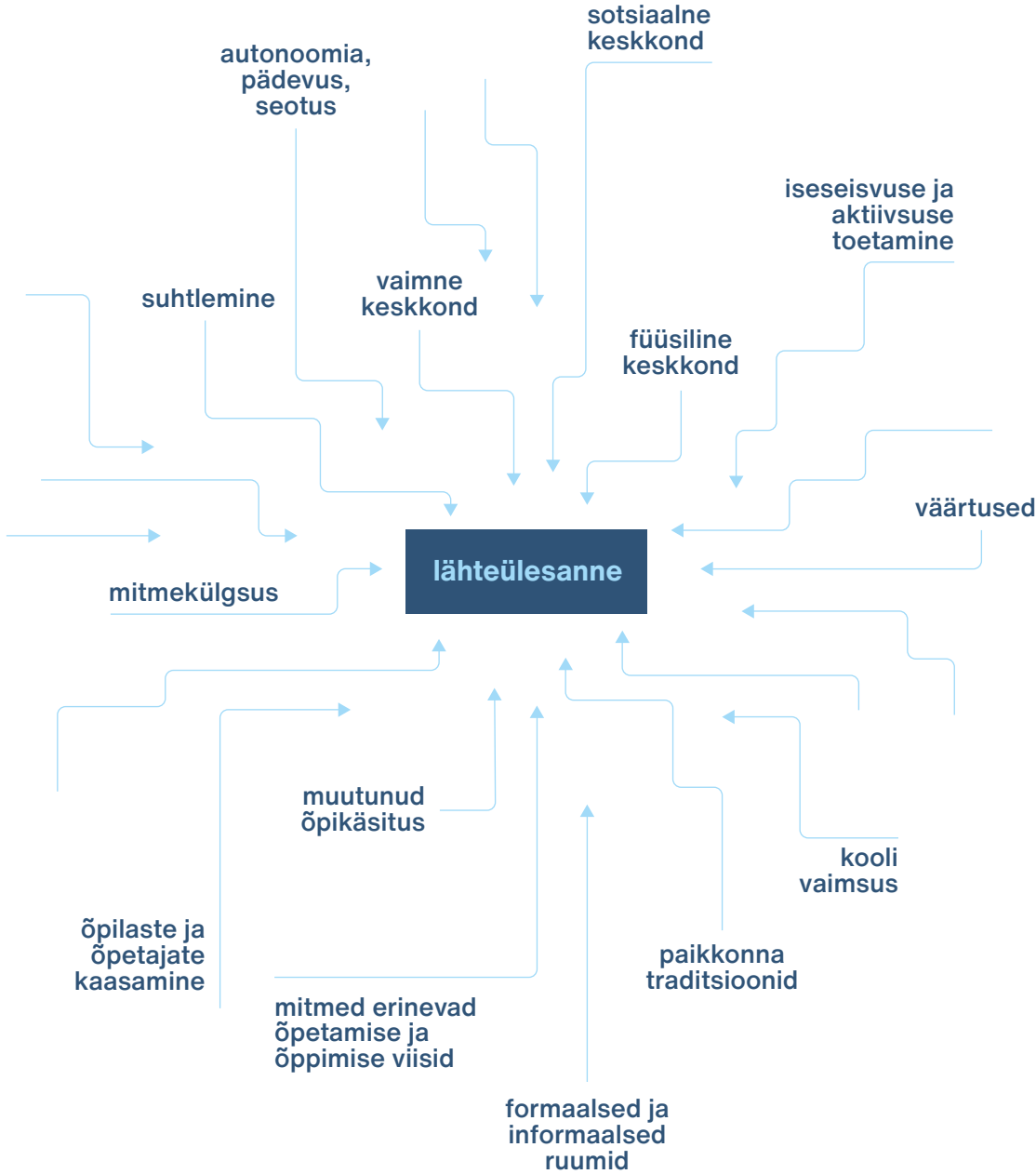
Kuna õppekeskkond on defineeritud tervikuna, siis tuleb ka füüsilist ruumi kavandada lõimitult teiste õppekeskkonna aspektidega. Koolihoone projekteerimine nõuab terviklikku visiooni nii tellijalt kui ka projekteerijalt.

Küsimusi, milles lähteülesandes kokku lepitakse

- Milline on visioon õppijast? Kuidas ta teadmisi ja kogemusi omandab ning milliseks inimeseks kujuneb?
- Milline on visioon õpetajast? Milliseid võimalusi ta õpetamisel kasutab, kuidas teeb koostööd kolleegidega, kuidas on eeskujuks?
- Milline on kooli identiteet? Millist kultuuri / milliseid kultuure kool esindab? Mis kooliperet seob?
- Milline on kooli asukoha eripära ja milline on kooli roll selles?
- Milline on kooli suhe ümbritseva kogukonnaga? Kellele veel on kool oluline / võiks kool oluline olla?
- ...

Lähteülesandel ei ole etteantud formaati või lõplikku nimekirja küsimustest, mis peaksid vastuse leidma. Hea lähteülesanne on sisukas dokument. Selle koostamisel on sõna saanud kõik huvigrupid, erimeelsuste arutamisele on pühendatud aega ning leitud on ühisosa või üksmeel, eri arvamused on vormitud terviklikuks ja sidusaks visiooniks oma kooli tulevikust.

Nipp! Lähteülesanne ei pea tingimata kirjeldama ruumilisi lahendusi. Kui probleem ja eesmärk on hästi selgitatud, võib lahenduse jätta arhitekti välja pakkuda. Näiteks võib probleem seisneda vähestes liikumisvõimalustes olemasolevas koolihoones, eesmärk aga aktiivses füüsilises tegevuses vahetundi veetvad õpilased. Arhitekt uurib koolikeskkonna võimalusi tervikuna ning teeb ettepanekuid, mida keegi polekski ehk osanud lähteülesandes küsida. Mõnikord näiteks võib osutuda võimalikuks jagada suur ühine garderoob mitmeks väiksemaks, et õueriided oleksid õpilastele lähemal ning õuaminek kiirem ja lihtsam. Teinekord selgub aga, et üks suur liikumiseks sobiv ruum on koolil juba olemas ja lahendus on eriti lihtne ja soodne: tuleb vaid võimla üks vahetunni ajaks lukust lahti keerata. Arhitekti võib appi võtta ka juba lähteülesande koostamise juurde, kus ta saab aidata ruumikasutuse analüüsi ja küsimuste esitamisega.

Hea lähteülesanne on põhjalik ja mitmekihiline

AJAKAVA

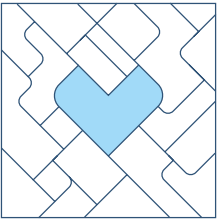
Eduka ettevõtmise eeldus on asjatundlik ajakava. Aja plaanisel on kaks suurt väljakutset: varakult alustamine ja eri osapoolte töö sidumine ühisesse ajakavva. Aja puudujääk väljendub paratamatult puudujääkides projektis. Piisav ajavaru annab kõikidele osapooltele aega teha oma tööd põhjalikult ning pühenduda koostööle ja ühiselt parima lahenduse leidmisele.

Koolihoone rajamine võtab kokku vähemalt 3–4 aastat. Selle aja jooksul tuleb kindlasti ette muuhulgas ootamatusi ja uusi mõtteid, nutikas on selleks ots-tarbeks eraldi ajavaru jätta.

Koolihoone rajamise ajakava koosneb järgnevatest sammudest:

LÄHTEÜLESANDE KOOSTAMINE

Lähteülesanne paneb paika, millise kooliga on tegu. Vaata ka lähteülesande peatükki. Lähteülesande koostamiseks võib appi võtta arhitekti. Sisukas lähte-ülesanne sünnib koostöös kooli direktoriga, kes juhib arutelusid ja teab, millised on kooli tegevussuunad, ruumide vajadused ning eripärad.

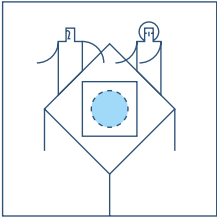

ASUKOHA VALIK

Kool on kogukonna süda. Kool toob igapäevaselt kokku kogukonna väga erinevad liikmed ja paneb oma ümbruskonna elust kihama. Kool peab olema kodudest mugaval kaugusel ja soodustama koolipere liikumist jalgsi, jalgrattaga või ühistranspordiga. Kooli koht on asula või asumikeskel. Kahaneva elanikkonnaga linnas on kool väärtuslik vahend, millega tugevdada linnasüdant.

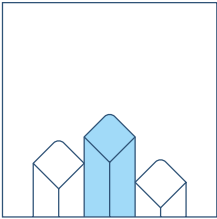
LÄHTEÜLESANDE TÄIENDAMINE VASTAVALT ASUKOHALE

Lähteülesande võib lugeda valminuks, kui sinna on lisandunud ka asukohast lähtuvad mõtted, soovid ja vajadused.

DETAILPLANEERING 1–3 AASTAT

Lähteülesannet on vaja juba detailplaneeringu koostamiseks. Detailplaneering paneb paika kõige üldisemad ruumilised mõtted: näiteks kuhu ja kui suurele alale võib ehitada ning kuidas on tagatud sinna ligipääs. Ehitusala määramine omakorda paneb tihti paika selle, kuhu on võimalik rajada koolihoov. Juba siin tekivad esimesed kooli visiooniga seotud küsimused: kas õpilased veedavad õuevahetundi ühisel suurel alal või jagunevad mitmele väiksemale alale ehk kas koolihoov on maja ühel küljel või selle ümber? Kas koolihoone on üks hoone või mitmest väiksemast koosnev koolilinnak? Kuidas tagada õpilastele autovaba kooliümbrus, kuid võimaldada autoga ligipääs neile, kellel seda on vaja? Ruumilistele küsimustele oskavad kõige paremini vastuseid pakkuda arhitektid. Kui detailplaneeringut veel ei ole, see on aegunud või ei vasta enam ootustele ja soovidele, on hea hetk korraldada arhitektuurivõistlus enne uue detailplaneeringu tegemist. Mida vähem on piiranguid, seda laiem on võimalike lahenduste valik ning seda suurem on tõenäosus leida oma keskkonda ja konteksti tõeliselt hästi sobiv idee. Kui detailplaneeringu vastavust lähteülesandele on keeruline omapäi hinnata, kutsuge nõu andma asjatundja.

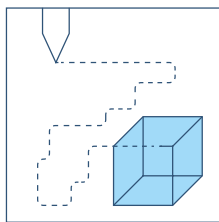

ARHITEKTUURIVÕISTLUS 6–7 KUUD

(sh võistlusülesande koostamine)

Arhitektuurivõistluse hetkeks peab kindlasti valmis olema hea ja põhjalik lähteülesanne. Nii lähteülesande kui võistlusülesande koostamisel on soovitatav kaasata arhitekt ning konsulteerida ja kooskõlastada võistlustingimused Eesti Arhitektide Liiduga. EAL annab nõu võistluse korraldamise teemal, muuhulgas näiteks ka toimumise aja kohta – konkursile saabub rohkem töid ja valik on suurem, kui selle toimumisaeg ei kattu mõne teise võistlusega.

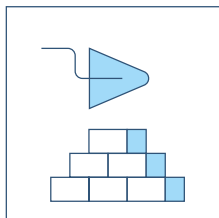
Miks eelistada arhitektuurivõistlust? Arhitektuurivõistlusel pakuvad mitmed arhitektid välja oma visiooni soovitud koolikeskkonnast. See maandab tellija riski: juba enne lepingu sõlmimist on visiooni vahendusel võimalik tutvuda tulevase koostööpartneri mõtteviisiga ning ideedele saab ekspertide tagasisidet juba enne tellimist. Arhitektuurivõistlus on projekteerimishanke osa. Alternatiivina on võimalus korraldada väärtuspõhine projekteerimishange, kus lisaks hinnale saab korraldaja omalt poolt seada lisatingimusi kvaliteedile, sh küsida ruumilahenduse visioone.

PROJEKTEERIMINE 10–12 KUUD + KOOSKÖLASTAMISED

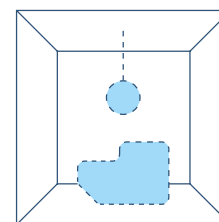
Projekteerimiseks vajalik aeg sõltub väga palju konkreetsest projektist, eelkõige kavandatava objekti suuruselt ja keerukusest (sh näiteks ajaloolisest keskkonnast tulenevad erinõuded vmt). Projekteerimine jaguneb seaduse järgi etappideks (eskiis, eelprojekt, põhiprojekt, tööprojekt). Autoriõiguse seaduse alusel on arhitektuurivõistluse võitjal õigus projekteerida kõik arhitektuuriosa projekti etapid. Samast seadusest lähtuvalt on rekonstrueerimisprojekti plaanimisel kohustus ühendust võtta olemasoleva hoone autori(te)ga.

Hiljemalt projekteerimise alguseks peaks kavandataval koolil olema direktor – tema jälgib, et lähteülesandes kokku lepituhiks koolipidaja otsuseid ja projekteerijate tööd kõigis etappides. Väga oluline on peaprojekteerija (autori) poolt regulaarselt kaasata kõiki projekteerijaid kõigis etappides, et tulemuseks oleks põhjalikult läbi mõeldud tervik. Iga järgnev etapp põhineb eelmisel, mis eeldab selgeid otsuseid igas projekti etapis. Hilisemas etapis tehtud suured muudatused on kulukad ja toovad kaasa põhjendamatult suurt lisatööd. Heas terviklikus projektis on läbi lahendatud arhitektuur, maastikuarhitektuur, sisearhitektuur, konstruktsioonid ja insenertehnilised osad, aga ka infograafika. Projekt, mis liigub ühelt projekteerijalt teisele ja igaüks projekteerib selles vaid oma valdkonda teiste osapooltega arutamata, kaotab suure tõenäosusega oma kandvad ideed ja ühise laua taga kohtumise aeg kulub eraldatusest tekkinud probleemide lahendamisele. Hea koostöö tagavad tugev ja asjatundlik projektijuht ning regulaarsed ühised mõttearendused.

EHITUS 12–15 KUUD + HANKEMENETLUS

Ehitamiseks vajalik aeg sõltub samuti palju objekti suuruselt ja keerukusest. Ehitus ja selle jooksul tehtav järelevalve, sh autorijärelevalve on sama olulised kui kooli kavandamise ülejäänud etapid. Ehituse algus ei tähenda projekteerimistöö lõppu – ka selle töö käigus tuleb veel paratamatult ette muudatusi ning regulaarsed kohtumised autoritega jooksvate küsimuste lahendamiseks on hädavajalikud. Kui selleks on piisavalt aega varutud, minimeeritakse süvenematuses tekkinud vigade arv ja nende ümbertegemise vajadus.

SISUSTAMINE 4–5 KUUD + HANKEMENETLUS

Sisustamine tähistab suure töö viimast etappi ja veel kord tuleb lähteülesande ja projekti varasemate etappide juurde tagasi pöörduda, et meelde tuletada, kuidas kooliruumi on kavas kasutada ning milliseid nõudeid sisearhitekt sisustusele ja mööblile projektis esitas: millised tingimused toodetele või eritellimusel valmivale sisustusele hankimisel ette kirjutada, et tagada nende funktsionaalsus ja kvaliteet (nt kas lauad-toolid peaksid olema virnastatavad, millised tehnilised nõudmised esitada valgustitele, kuidas täpsustada materjale jne). ITK-spetsialist oskab täpsustada tehnikat puudutavaid tingimusi ja üle vaadata, et eri lahendused on vajadusel ka mugavalt koos kasutatavad.

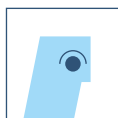
ETAPPIDENA EHITAMINE

Keerukam, kuid hädavajalik on välja töötada terviklik ja põhjalik ajakava mõtte, mida viiakse ellu etappidena. Tihti selgub, et mõne ressursi nappus (raha, aeg) ei luba ette võtta kogu muutust korraga. Sel puhul on nutikas jagada elluviimine etappideks. Osadeks jagamist alusta lähteülesande-projekteerimise-ehitamise kolmiku tagumisest otsast (ehitamisest). Nii säilib läbimõeldult toimiva tervikliku koolikeskkonna idee ja väldid olukorda, kus eri aegadel valmivad ruumiosad ei toimi piisavalt hästi või tekitavad lausa uusi probleeme. Tervikliku idee elluviimise plaanimine etappidena võimaldab ka läbi mõelda ajutised stsenaariumid – mis toimub siis, kui osa projektist on juba rajatud, kuid osa veel mitte. Kui ajaline plaan on pikk või määramatu, võib etappideks jagada ka projekteerimise faasi. Etappideks ei tohiks jagada lähteülesande faasi. Koolil peaks alati olema terviklik visioon õppekeskkonna arengust: ka siis, kui ette võetakse muutus vaid selle ühes osas, või ka siis, kui veel ei olegi teada, kuna on võimalik muutus ellu viia. Seda visiooni täiendatakse ja täiustatakse regulaarselt.

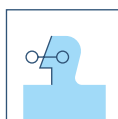
KOOSTÖÖ

Hea lähteülesande alus on sisukas koostöö. Seegi algab plaanimisest: keda ja kuidas kaasata? Vaatame neid küsimusi ükshaaval.

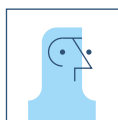
KEDA KAASATA JA MILLEGA SAAB TA ABIKS OLLA?

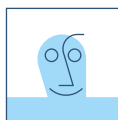
Koolijuht – seisab kooli kui õppekeskkonna visiooni eest, märkab vajadust kaasata teisi juhtkonna või koolipere liikmeid

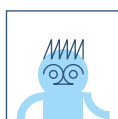
Arhitekt – oskab siduda vajadused ja soovid ruumiliste lahendustega, märkab vajadust kaasata teisi eksperte (nt akustik, disainer). Lisaks arhitektile, kes projekteerib koolihoonet ja seda ümbritsevat keskkonda tervikuna, on projekti kaasatud ka **sisearhitekt** (projekteerib interjööri, sisustust, valgustust, valib viimistlusmaterjale) ja **maastikuarhitekt** (projekteerib välialasid, haljastust, õues õppimise võimalusi).

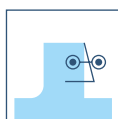
KOV / tellija esindaja – teab kohaliku omavalitsuse vajadusi ja võimalusi (nt dokumendid ja seadused, ajakava, eelarve). Kui tellija esindaja on eelkõige sideisik kooli ja otsusetegijate vahel, tuleb leida võimalus regulaarselt kaasata lisaks visiooniga võtmeisik või -isikud otsustajate ringist.

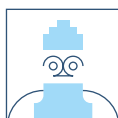
Õpetajad – tunnevad kooli igapäevaelu, oskavad vahendada ja analüüsida õpilaste kogemust

Õpilased – esindavad kooli suurimat kasutajaskonda, on õppekeskkonnast enim mõjutatud, kuid tihti vähim kaasatud huvigrupp, vajavad protsessis osalemiseks abi

Psühholoog – oskab analüüsida ja mõtestada õpilaste vajadusi ja soove, selgitada õppimist ja seda mõjutavaid tegureid

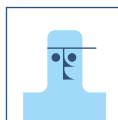
Hoolekogu (lapsevanemad) – oskab analüüsida ja mõtestada õpilaste vajadusi ja soove, tajub vahetult kooli kuvandit ja rolli kogukonnas

Ühised arutelud on koostöö aluseks. Hea õpikeskkond pöörab selles viibijad loomuliku moel näoga üksteise poole, mitte ei reasta neid üksteise kõrvale. Frederiksbjergi kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Peter Nørby

Huvijuht – näeb koolikeskkonda tunniplaani vaheliste tegevuste aspektist

Koostööjuht – tõhusa töö korraldamise ja kaasamise kogemusega inimene, kes kavandab eri osapoolte panustamise võimalused ja leiab võimalused erimeelsuste lahendamiseks.

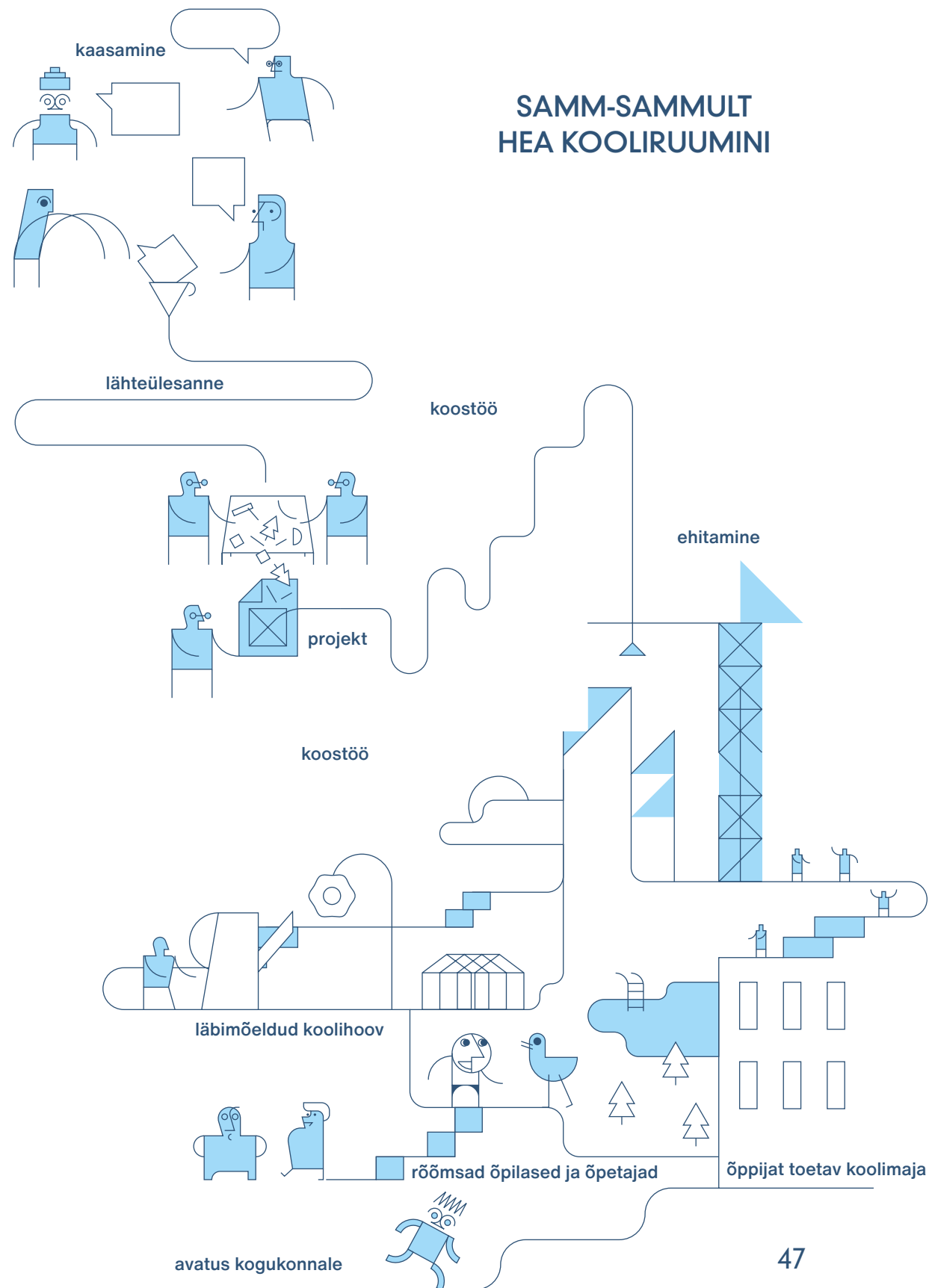
Ära alahinda koostöö väljakutset. Üsna tavalises Eesti linnakoolis tähendab üldtõotatud loetelu ligikaudu paari tuhandet inimest, kes otse või vahendatult protsessis osalevad.

KUIDAS KAASATA?

Mida rohkem on protsessis osalejaid, seda suurem on vajadus tagada, et nende töö oleks võimalikult tõhus ja tulemuslik. Osalejat motiveerib panustama olukord, kus ta tajub selgelt, et tema ettepanekutel on kaalu. Loo võimalused füüsiliseks kohtumiseks ja avatud aruteluks – küsitluslehtede täitmine või e-mailile vastamine ei seo osalejat projektiga. Hea tulemuse võib saavutada, kui uurida ja rakendada tiimitööks loodud koostöömeetodeid ja -võtteid (ajurünnakud, loovülesanded, töötoad, modereeritud arutelud, kõnnikoosolekud, probleemikorje jne). Protsessis osalejad võivad töötada eraldi rühmadena, kui tagatud on rühma töö analüüsimine ja kokkuvõtmine ning korrastatud info jõudmine projekti juhtijateni.

MÄRKMEID KOOSTÖÖ KOHTA

1. Pea meeles vahetu suhtluse väärtust. Osalejate panus on sisukam, kui nad näevad, et nende mõtted jõuavad otsusetegijateni ja neil on võimalus otsuseid mõjutada.
2. Hoia projekti tuumik tasakaalus. Pööra tähelepanu, et arvulise tasakaalu kõrval valitseks tasakaal ka suhtluses – et domineerima ei hakkaks üks huvi või kõvem hääl.
3. Hoolitse, et osalejad hooliksid. Vaata esimest punkti ja hinda, kas on vaja regulaarselt kaasata visiooniga võtmeisik või -isikud KOV otsustajate ringist.
4. Hoidu eelarvamustest. Muutuvas maailmas võivad jäigad hoiakud kujuneda arengu piduriks.
5. Avarda silmaringi. Reisid piiri taha ja teiste koolide külastamine inspireerib ja loob hea eelduse parima tulemuseni jõudmiseks.
6. Julge olla esimene. Julgus katsetada uudseid lahendusi avardab maailma.
7. Ära karda protsessi, mille tulemus ei ole ette näha.

KOOLIRUUMI LÄHTEÜLESANDE LOOMISE NÄIDIS

Lähteülesandel ei ole etteantud formaati või lõplikku nimekirja küsimustest, mis peaksid vastuse leidma. Allpool on nimekiri võimalikest küsimustest, mida koos koolipere ja kogukonnaga arutada ning mille põhjal sisukat visiooni oma koolist kirja panema hakata.

Uurige oma kooliruumi ja unistusi sellest näiteks skaalal suuremast väiksemaks / üldisemast täpsemaks.

1. ASUKOHA ANALÜÜS (ehk asumi/linnaosa tasand)

- Milline on asumi olemus, identiteet? Kuidas seda iseloomustada? Millised on kohalikud väärtused?
- Milline on kooli suhe asumiga? Kas see asub asumi keskel või ääres? On see asumiga hästi seotud või sellest pigem eraldatud? Kas koolist liigutakse ka muid igapäevaseid asju ajades mööda või tullakse siia vaid põhjusega? Kas kool on kohalik maamärk?
- Kuidas kooli tullakse? Kas seda on uuritud, kas selle kohta on statistikat? Proovige vältida (eel)arvamusi. Mis tingib kooli tulemise viisi valiku? Kas olete valikutega rahul?
- Milline on kooli vahetu ümbruse iseloom? Milline on koolihoone ja -hoovi asetus ilmakaarte suhtes? Kus ja millised on ligipääsud? Millised on ala väärtused? Millised on mured? Kas teate, mis neid muresid põhjustab?
- Mida pakub kool neile kohalikele, kes pole kooliga seotud?
- Mida pakuvad kooliga mitte seotud kohalikud koolile?

2. HOONE ANALÜÜS (ehk kogukonna tasand)

- Milline on meie kui kogukonna olemus, identiteet? Millised on meie väärtused?
- Mis on kooli eripära, identiteet? Millised on kooli traditsioonid? Millised huvid on siin esindatud?
- Kes kasutavad kooliruumi? Millises vanuses õpilased? Kes on sinna veel oodatud: lapsevanemad, kogukond? Kas kool annab võimaluse kasutada oma ruume maksimaalselt? Millised ruumid on üle-, millised alakasutatud? Miks?
- Milline on koolihoone suhe kasutajaga? Kas koolihoone jätab anonüümse mulje või tekitab see kasutajas kuuluvus-, turva- ja heaolutunde? Kas koolis veedetakse aega ka pärast tunde? Kuidas? Miks?
- Kuidas iseloomustate kooli ruumide omavahelist seotust? Kas koolipere teab, mis toimub kooli peal? Kas ja kus päeva jooksul juhuslikult või pooljuhuslikult kohtutakse? Kas on häid kohti pausideks?
- Kuidas hindate ruumilist mitmekesisust? Kas koolis on erinevaid kohti (aktiivseks liikumiseks, puhkamiseks, mängimiseks, mõtlemiseks, jutustamiseks, õppimiseks, ...)? Kus erinevad tegevused mõnusalt kohtuvad?
- Milline ruum inspireerib õppima/töötama? Võite tuua näiteid ka väljastpoolt kooli ja mõtiskleda, miks need ruumid on inspireerivad.
- Kui palju erinevaid tegevusi on ühisalal (alal väljaspool klassiruumi)?
- Kuidas saaks koolimaja õppevahendina kasutada?

3. RUUMI ANALÜÜS (ehk isiklik tasand)

- Kuidas mina õpin? Kuidas puhkan või lõõgastun?
- Millist mitmekesisust ootan keskkonnalt, kus veedan olulise osa oma päevast?
- Kuidas pakkuda vaheldust istumisele?
Mis kutsuks mind tervislikumalt olema/elama?
- Kuidas erinevad minu soovid ja vajadused mõnede teiste omadest?
Kas olen introvertsem või extravertsem?
Kas olen keskmisest pikem või lühem?
- Kuidas mõjutab minu vanus minu eelistusi?
Mis on mulle ja minu eakaaslastele oluline?

4. SOOVITUSED

2018 kevadel tegi väike arhitektide töörühm lühiuuringu ruumimuutuse läbinud Eesti koolidest. Siinkohal mõned järeldused ja soovitused koolijuhtide, õpetajate ja õpilaste tagasiside põhjal:

- Paindlikkust pole kunagi liiga palju
- Liigendatud ja vaheldusrikas ühisruum mõjub tasakaalustavalt
- Ruumide ristikasutus on otstarbekas ja lisab paindlikkust
- Koolimaja süda annab koolile näo ja on tähtis kohtumispaik
- Kool kui kogukonnakeskus liidab inimesi
- Algklasside ala olgu mängulisem, võimalusel eraldi sissepääsudega õuest
- Garderoob olgu sissepääsude lähedal, mitte keldris
- Mööbel olgu kerge, muudetav ja vaheldusrikas
- Õueala on oluline osa koolikeskkonnast, mida saab rohkem ja mitmekülgsemalt kasutada
- Liikumisvõimalustele tuleb erilist tähelepanu pöörata siseruumides

Koolimaja on nagu väike linn, mitmekihiline ja elust pulbitsev, täis erinevaid võimalusi õppimiseks, suhtlemiseks, teistega jagamiseks või omaette olemiseks. Frederiksbjerg kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Hufton & Crow

KOOLI ASUKOHT

Asukoha analüüs

Uut kooli kavandades on mõttekas läbi kaaluda mitu asukohavarianti ja leida tulevikuvaates kõige otstarbekam paik nii õppimiseks kui ka kogukonnakeskuseks. Kõige tähtsam on arvestada sellega, et kool oleks õpilastele lähedal – et võimalikult palju lapsi saaks koolis käia jala või jalgrattaga, mis soodustab nende iseseisvumist ja liikumisharjumusi. Lähedus elukohtadele annab ka piirkonna elanikele võimaluse kooliruumides kogukondlikke üritusi korraldada, muutes kooli loomulikuks osaks igapäevaelust. Kool ei eelda alati suurt krunti, ka tihedas linnakeskkonnas saab kavandada põneva mitmekihilise koolikeskkonna, kus põimuvad avalik ja privaatne, sise- ja välisruum.

Hästi läbi mõeldud kooliruum pakub ka tihedas linnakeskkonnas vaheldusrikkaid sise- ja välisruume õppimiseks ja mängimiseks. Ka kitsa tänava äärde mahub vihma eest kaitstud ukseesine platsike ja väike hooviala võib jätkuda koolihoone peal. Marlborough algkool, London. Arhitektuur Dixon & Jones, maastikuarhitektuur Macgregor Smith / Foto: Paul Riddle

Ühisosa kogukonnaga

Koolimajal ja -õuel on oluline roll lisaks kooliperele ka ümbritseva kogukonna jaoks, pakkudes ruumi tegevusteks koolivälisel ajal. Nii sise- kui välisruumid võivad olla erinevate sihtrühmade ristkasutuses ning pakkuda mitmekülgset kasutust päeva, nädala ja aasta lõikes. Avatud kooliõu aitab kaasa turvalise keskkonna loomisele ja kodukoha väärtustamisele. Kooliesine ala on vajalik kooliperele ja kogukonnale kohtumiseks ning suhtlemiseks. Autode juurdesõit ja parkimine tuleb lahendada nii, et see ei ristuks kooli peamiste käiguteedega. Kooliesine plats on hea visiitkaart ning oluline osa kooli ja kogukonna ühisest identiteedist.

Kopenhaageni Israeli plats on korraga nii linnaväljak kui ka Zahle kooli õu. Avarat autovaba ruumi nautivad nii linlased kui õpilased. Arhitektuur COBE + Sweco / Foto: Rasmus Hjortshøj – COAST

Sissepääsuala on kooli visiitkaart. Hästi leitav, kutsuv ja avatud kooliesine julgustab kogukonda osalema (nt kasutama raamatukogu, kohvikut) ja toimib kohaliku elu südadena aastaringselt ja iga ilmaga. Saunalahti kool, Espoo, Soome. Arhitektuur Verstas / Fotod: Tuomas Uusheimo (ülemine), Andreas Meichsner (alumine)

Mitu funktsiooni koos. Hoone paigutus tänavaruumi suhtes jätab inimestele vaba ruumi. Tihedas linnasüdames võib vajalikuks osutuda hooviala piiramine, kuid see ei pea välistama kutsuva ruumi loomist. Kogukonnakeskus koondab enda alla kaks algkooli, lastehoiu, gümnaasiumi, kogukonnakeskuse noorte ja seenioridele ning spordihalli. Leeuwardeni kogukonnakeskus, Holland. Arhitektuur Rudy Uytenhaak + Partners Architecten / Foto: Pieter Kers

Teekond kooli

Hea koolitee võimaldab liikumist ja arvestab kõikide liikumisviisidega, et igaüks saaks leida endale sobiva – tulla jalgsi, rattaga, tõukerattaga, bussiga, rulaga vms. Hea koolitee on turvaline ning toetab sellega iseseisvuse arendamist. Siinkohal on oluline vaadata laiemat pilti – koolimaja seotuna kergliiklus- ja ühistranspordi-võrguga – ning teha tihedat koostööd kohaliku omavalitsusega. Kooli territooriumil on kõige õigem rakendada jalakäija eesõigust ning võimalusel hoida autoliiklus põhilisest kogunemisalast eraldi või kasutada meetmeid, et kiirus oleks maas ning kõik liiklejad tähelepanelikud. Kasutades universaalsidaini põhimõtteid, saab kool ligipääsetavaks kõigile (liikumis- või nägemispuudega inimestele, lapsekäruga liikujatele, vanuritele jne). Tähelepanuta ei tohiks jätta ka kooliõue seoseid ümbritsevate tänavatega – kas turvalised ja loogilised teeületused on tagatud, kas igast suunast tulijatel on koolini kiireim ja mugavaim ligipääs, kas tänavaruum valgub laiali ja pikendab seega teekondi mentaalselt ning vajaks vastavaid sekkumisi. Teekonnal ja kohalejõudmisel aitavad orienteeruda avatud vaated ning erinevad maamärgid, teekonna mitmekesisus ja ruumide vahelduvus – kõik need meetmed vähendavad teekonna psühhogeograafilist pikkust. Kohale jõudes on oluline, et valitud liikumisvahendi saaks turvaliselt koolipäevaks kuskile jätta ja see koht oleks valitud loogiline, hästi ligipääsetav ning mugav.

Turvaline koolitee toetab iseseisvust. Lisaks sellele, et teekond kooli peaks olema ohutu, saab kulgemisest kujundada ka omaette elamuse. Põnev teekond motiveerib lapsi iseseisvalt liikuma. Dafne Schippers rattasild, mis kulgeb üle Montessori kooli katuse, Holland. Next Architects ja Rudy Uytenhaak + Partners Architecten / Foto: Marcel Ijzerman

Mugav rataste varjualune aitab eelistada kergliiklust. Liikumisvahendi saab turvaliselt lukustada ning vihma eest kaitstuna ära parkida. Tartu Raatuse kooli rataste varjualune, Tartu. Rekonstrueerimisprojekt Arhitektuuriklubi / Foto: Aljona Galazan

Kooli saabumine on meeleolukas teekond, koolihoov on osa avalikust pargiruumist. Mart Reiniku Kool, Tartu. Mastikuarhitektuur Anna-Liisa Unt / Fotod: Maris Tomba

Universaalsisaini põhimõtted aitavad kooliõue muuta ligipääsetavaks kõigile. Näiteks alla lastud äärekivist või kaldteest pääseb hõlpsalt üles ratastooli, ratta, lapsekäruka vms. Ohu- ja suunaplaadid aitavad vaegnägijal ruumis orienteeruda. Rommeni kooli ja kultuurikeskuse ümbrus, Norra. Maastikuarhitektuur Østengen & Bergo / Foto: Terje Ong

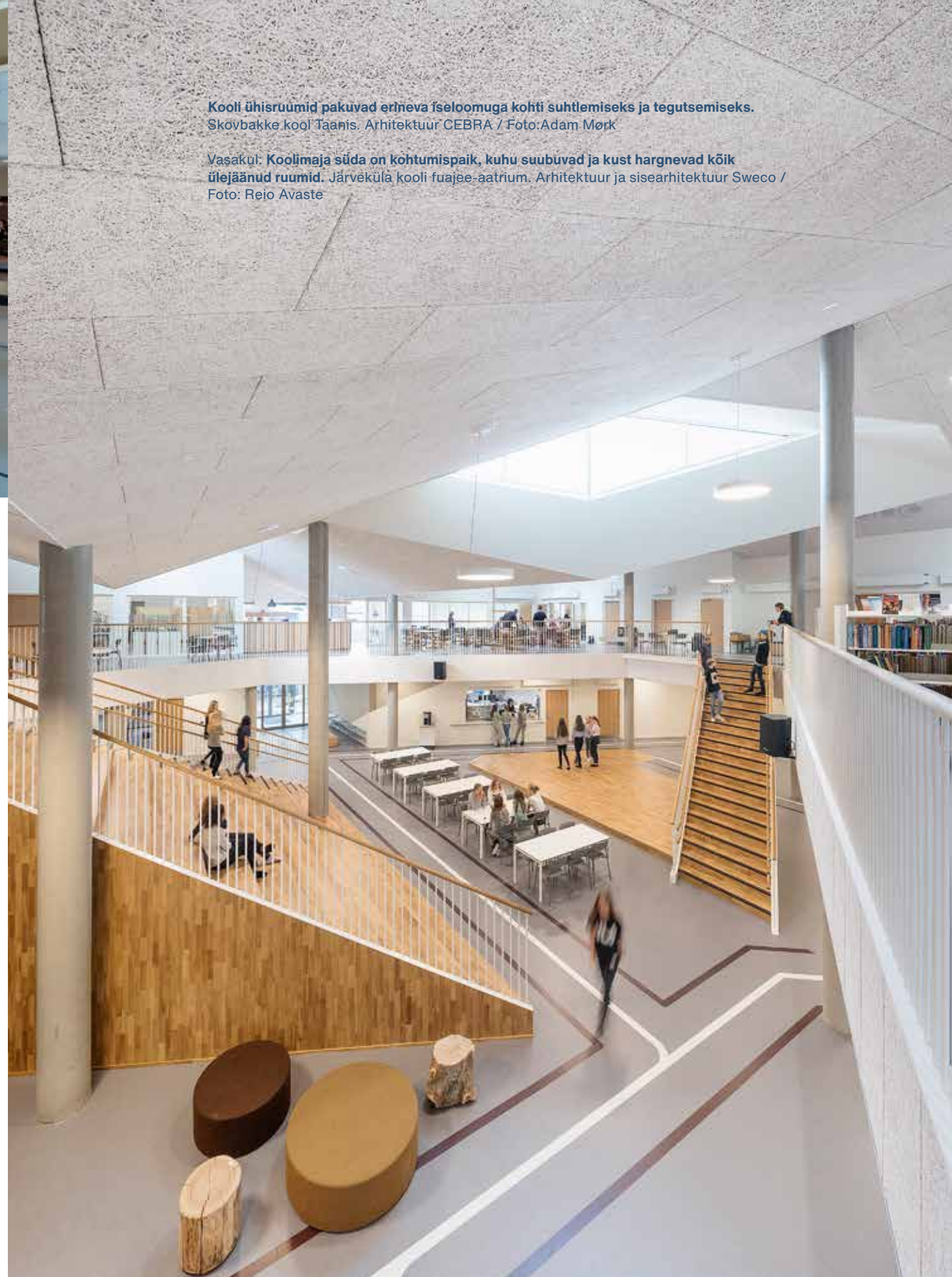
Kooli ühisruumid pakuvad erineva iseloomuga kohti suhtlemiseks ja tegutsemiseks. Skövbakke kool Taanis. Arhitektuur CEBRA / Foto: Adam Mørk

Vasakul: Koolimaja süda on kohtumispaik, kuhu suubuvad ja kust hargnevad kõik ülejäänud ruumid. Järvküla kooli fuajee-aatrium. Arhitektuur ja sisearhitektuur Sweco / Foto: Reijo Avaste

KOOL KUI SOTSIAALNE RUUM

Kohtumispaik

Hea kooliruum võimaldab nii formaalset kui ka informaalset suhtlemist, tekitab ühtekuuluvustunnet ja pakub sotsiaalset vaheldust. **Hea kool on nagu väike linn** – seal on nii omaette kui koos tegutsemise paiku, nii avarust kui õdusust, nii liikumise, mõtlemise kui ka puhkamise kohti. Suhtlemist ja kuuluvustunnet soosib koolimaja süda – kohtumispaik, kuhu suubuvad ja kust hargnevad kõik ülejäänud ruumid. Ka aula, raamatukogu ja võimla saavad olla kohad, mida vahetunnis või peale tunde aktiivselt suhtlemiseks, liikumiseks või huvitegevusteks kasutada – seega võiks need sujuvalt liita ülejäänud ühisruumidega. Suhtlemisruum laienegu ka õue ja pakkugu võimalusi iga ilmaga seal olla ja tegutseda.

KOOL KUI VAIMNE RUUM

Õppimise ruumid

Pidevalt muutuv ühiskonnas on õppimine loomulik ja püsiv osa elust. Õppimine muutub elulähedasemaks ja on loomulik, et see toimub elulähedases ruumis.

Kaasaegses koolis saab valida, kus ja kuidas tööd teha. Kooliruum soosib erinevaid tööviise ja võimaldab keskendumisvõime taastamiseks nii aktiivset kui ka lõõgastavat puhkepausi. Kaasaskantavad nutiseadmed võimaldavad töötamise kohta vabalt valida – see valik ei lähtu enam tööriista asukohast, vaid töö vormist. Erinevad ruumilised lahendused, sisustuse mitmeotstarbeline disain ja lihtne ümberpaigutamise võimalus toetavad keskendumist, kuulamist, ajurünnakut, arutelu või loovtööd. Nii klassiruumid kui ka ühisruumid olgu paindlikud ja mitmeotstarbelised.

Õuesõpe

Õuesõpe ei tähenda klassiruumi õues. Välisruum pakub teistsuguseid võimalusi õppimiseks – mängude, õppekäikude, loodusvaatluste ja aktiivsete tegevuste (lõkke tegemise, peenarde eest hoolitsemise jms) kaudu. Õuesõpe aitab kaasa keskkonnaharidusele laiemas mõttes. Õuesõpe õnnestub paremini, kui kooli asukoht seda soosib, kui siseruumidest on võimalik mugavalt ja kiirelt välja jõuda, kui hoov on kutsuv ja pakub erinevaid tegevusi ja kui õuetundideks on tunniplaanis arvestatud piisavalt aega. Viimane kehtib ka õuevahetundide kohta. Välisruum pakub õpilastele siseruumist erinevaid väljakutseid, annab võimaluse arendada iseseisvaid oskusi, ennast proovile panna, seigelda ja avastada.

Õuesõpet ja õuevahetundi toetab vaheldusrikas maastikulahendus, mis toob esile välisruumi mitmekülgsed võimalused ja pakub erinevatele tegevustele sobivad kohaspetsiifilised ruumilahendused. Õuetegevusi toetavad väikevormid ja välimööbel. Skørping'i kool, Taani. Maastikuarhitektuur VEGA landskab./ Foto: Foto: Leif Tuxen

Vasakul: **Süvenemisruum Aalto Ülikooli Harald Herlini õppimiskeskuses. Siin saab olla ühiselt omaette.** Otaniemi, Espoo. Rekonstruksiooniprojekti sisearhitektuur JKMM. Raamatukogu hoone autor Alvar Aalto (1969) / Foto: Katrin Koov

Õuesõpe ei tähenda õue tõstetud klassiruumi, vaid oskuslikult kasutusele võetud mitmekesist keskkonda, mida saab vahetult kogeda ja millest õppida. Skõrpingi kool, Taani. Maastikuarhitektuur VEGA landskab / Foto: VEGA

Liikumine

Liikumine on oluline nii keha aktiveerimiseks kui ka vaimu virgestamiseks. Keskkonnavahetus mõjub alati hästi, ergutab ajutegevust ja annab võimaluse siduda abstraktseid teadmisi konkreetsete paikade ning eluliste näidetega. Hea kooliruum kutsub õue õppima ja aktiivselt vaba aega veetma ning pakub ka toas füüsilist tegevust. Seejuures ei ütle hea ruum täpselt ette, kuidas mingit kohta või vormi kasutada, vaid ergutab lapsi loovusele nii mängudes kui õppetöös. Kuna lapsed viibivad suurema osa päevast koolis ja samas on istuv eluviis praeguse aja üks suuremaid terviseriske, tuleb soosida laste liikumist kooliruumides ning kavandada loovaid liikumisvõimalusi sinna algusest peale.

Liikuma kutsuvas koolikeskkonnas leiab igaüks omale sobiva füüsilise väljakutse, olenemata vanusest, kogemusest või oskustest. Standardiseeritud spordiväljakutele pakuvad head alternatiivi loovat ja vaba liikumist soosivad rajatised. Näiteks lihtsate puidust käiguradade või ümarate pinnavormidega saab koolihoovi luua õppetöök ja aktiivseks puhkuseks uusi võimalusi.

Põnevad pinnavormid ja materjalid ergutavad lapsi aktiivselt liikuma. Siin saab rulatada, triki- või tõukerattaga sõita, tasakaaluharjutusi teha, aga ka ise mängu välja mõelda. Mäetaguse põhikooli ümbrus. Maastikuarhitektuur TajuRuum / Foto: Kristjan Mõru

Maastikuga seotud arhitektuur soosib aktiivset liikumist erinevatel aastaaegadel. Mosfellsbæri kool, Háholt, Mosfellsbær, Island. Arhitektuur A2F arkitektar / Foto: A2F

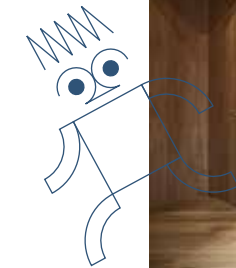

Mänguline käigutee, mis kutsub end proovile panema ja soodustab koostööd. Skørpingi kool, Taani. Maastikuarhitektuur VEGA landskab / Foto: VEGA

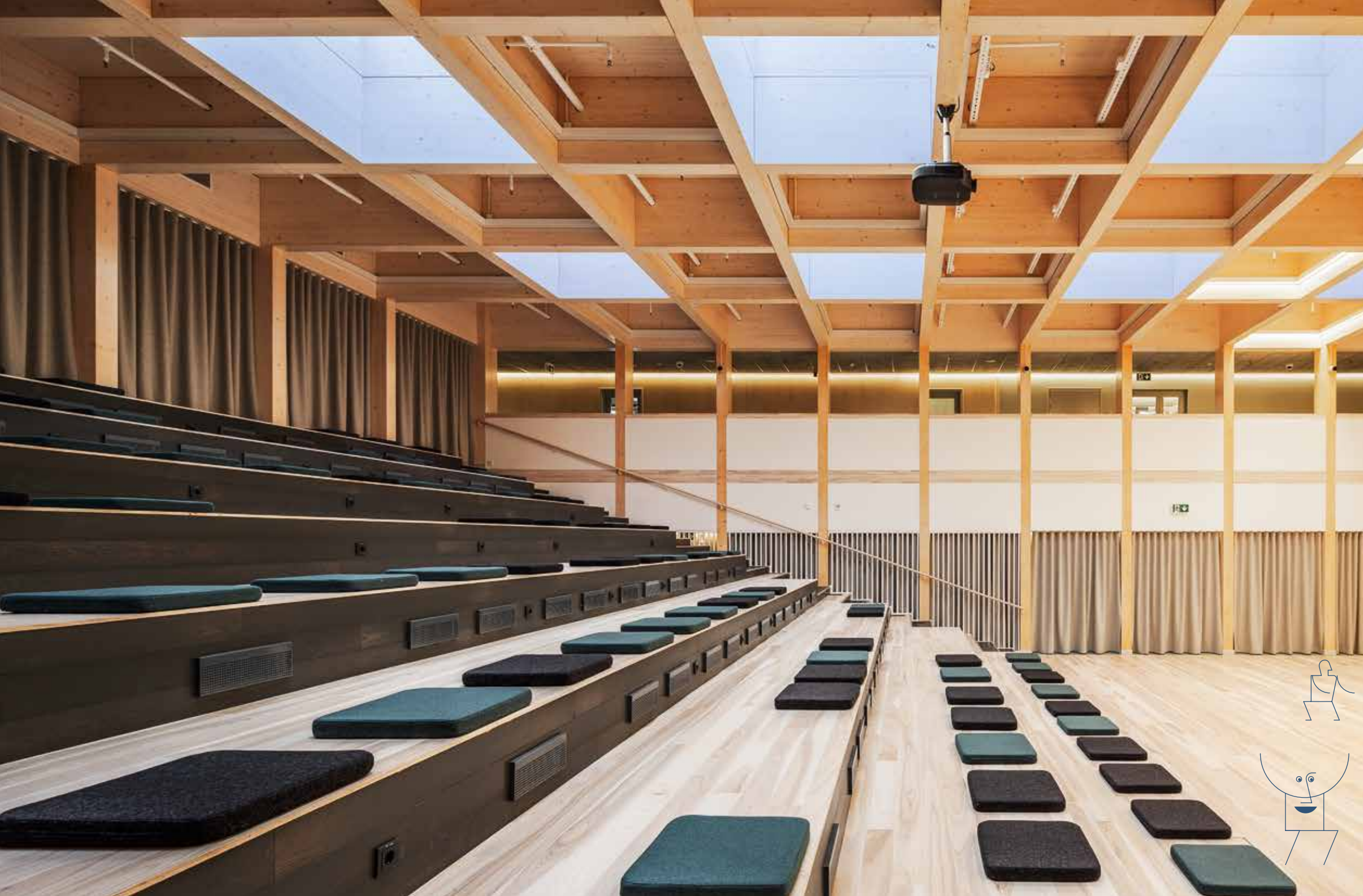
KOOL KUI FÜÜSILINE RUUM

Arhitektuur

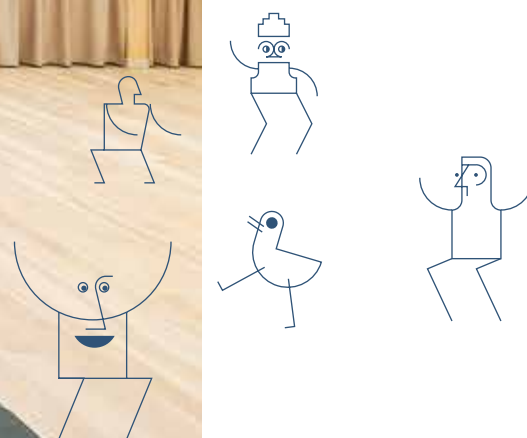
Arhitektuur on oluline osa kooli identiteedist. Me kõik soovime siduda oma identiteedi kohtadega, kus viibime kõige rohkem. Kool peab võimaldama selliste sidemete tekkimist väga erinevatele isiksustele. Füüsiline ruum väljendub arhitektuuri omapäras, materjalides, ruumijaotuses ja detailides. **Hea ruum aitab kaasa isiksuse arengule.** Füüsiline ruum mõjutab nii enesetunnet kui ka igapäevast õppimist ja suhtlemist. Psühholoogide kinnitused on õpitulemused kõige paremad, kui õppimise keskkonda saab vahetada. Keskkonnavahetus ergutab ajutegevust ja annab võimaluse siduda abstraktseid teadmisi konkreetsete eluliste näidetega. Hea ruum ei ütle täpselt ette, kuidas mingit kohta või vormi kasutada, vaid ergutab lapsi loovusele nii mängudes kui õppetöös.

Materjalid, vorm, valgus, valitud vaated, detailid – kõik kokku moodustavad isikupärase arhitektuuri ja ainukordse koolikeskkonna. Aueri algkooli juurdeehitus, Itaalia. Arhitektuur bergmeisterwolf architekten / Foto: Oskar Dariz

Puit nii
konstruktsiooni-
kui ka viimistlus-
materjalina on
soe, hubane ja
keskkonnasõbralik
materjal, mida võiks
kooliarhitektuuris
rohkem kasutada.
Viimsi gümnaasium.
Arhitektuur
KAMP arhitektid /
Foto: Maris Tomba

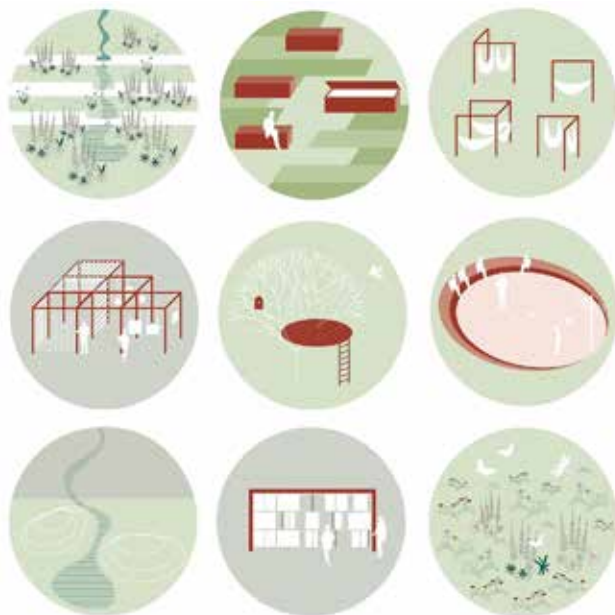

Maastikuarhitektuur

Hea koolikeskkond on terviklik, seetõttu on loomulik ja vajalik, et kooliõue planeeritaks koos koolimajaga. Kooliõu toimib hästi, kui selle osad on loogiliselt jaotatud ja hästi ühendatud ning ruumilised lahendused kasutajasõbralikud. Logistika osas on oluline läbi mõelda, kuidas liiguvad jalakäijad ja ratturid, kuhu pargivad jalgrattad ja autod, kus asub majandusõu ning kuidas jõuab sinna prügiauto või kaubik. Oluline on tähelepanu pöörata sise- ja välisruumi seostele, arvestada erinevate hooaegade, valguse ja varju ning ilmastikutingimustega.

Haljastus ja aiandus

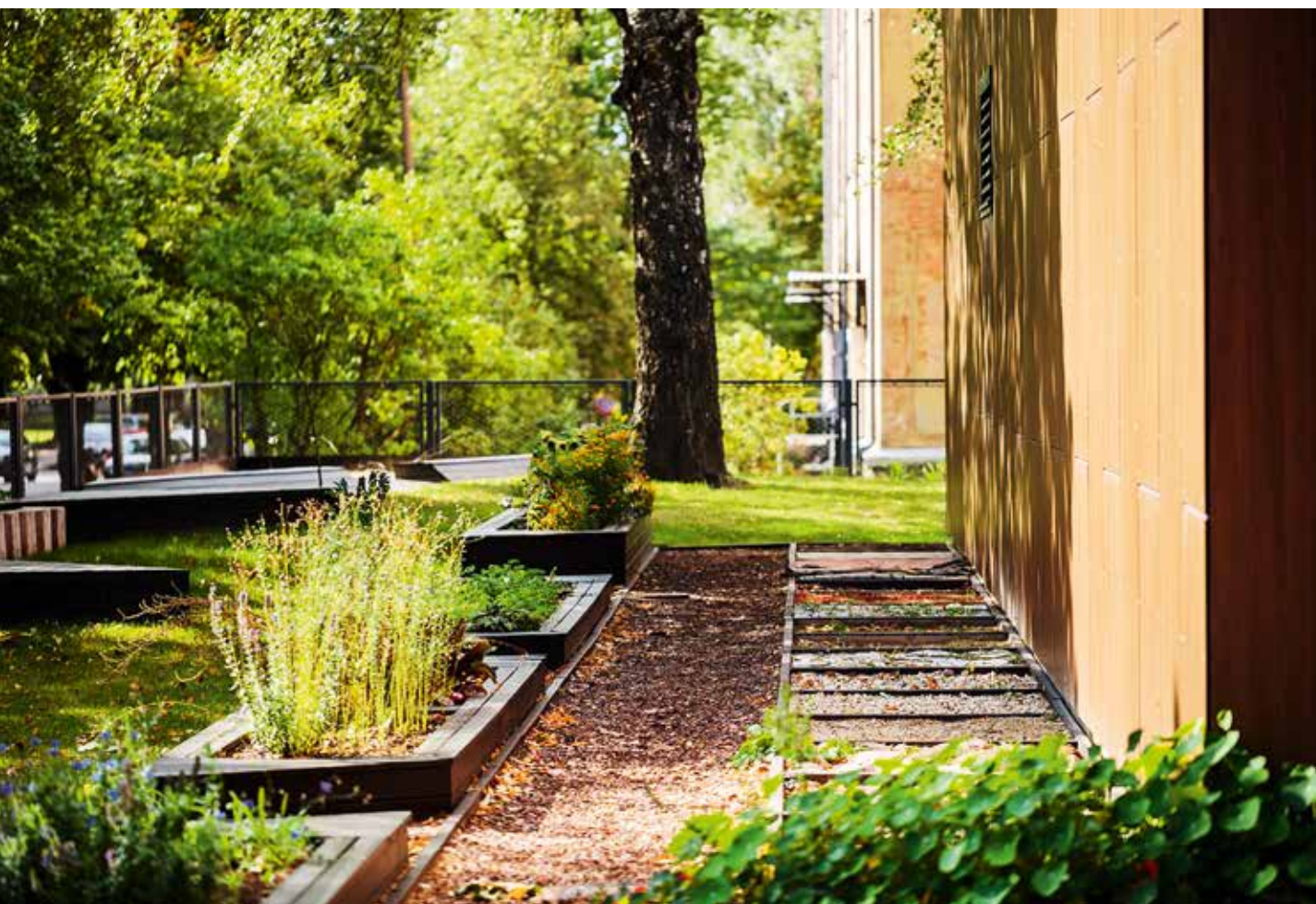
Haljastusel on asendamatu roll koolihoovi rikastamisel. Taimedega saab pakkuda varju ja liigendada ruumi, pakkuda rohelist ning elupaiku eri liikidele. Hästi kavandatud kooliõu on avatud ja praktiline õpik keskkonnahariduse teemade käsitlemiseks, õpetades sademevee käitlemist, kompostimist, taimede ja loomade tundmist jms. Eelistades kujunduses kohalikke liike, saab nendega loodusõpetuse tunni raames tutvust teha. Kooli tarbeaad annab võimaluse pista näpud mulda, õppida aiatöid ning vastutust taimede eest hoolitsemisel, kasvatada oma saaki ning kasutada seda lõpuks koolisööklas. Läbi suve saab teha koostööd ümbritseva kogukonnaga, kes aia eest koolivaheajal hoolitseks. Suureks väärtuseks on olemasolev looduskeskkond, mida rakendada õppetöös ja mängudes.

Ruumikasutuse alateemad – side loodusega, tunnetuse ja taju kogemused, motivatsioon liikumiseks, tervisele kasulikkus, õppimine tegutsedes, loodusharidus. Skeemid Wolfgang-Borchert Schule projektile. Nomaji maisema-arkhitektid, Soome / autor: Nomaji maisema-arkhitektid

Põneva õuemaastiku saab kujundada ka betoonist ja kividest. Fantaasiarikkad vormid ja detailid ergutavad ruumi loominguliselt kasutama, sealhulgas loodushariduse õppevahendina – kivisel maastikul saab õppida tundma vee liikumist, lume ja liiva käitumist jms. Burghauseni linnapark, Saksamaa. Maastikuarhitektuur Rehwalder Landschaftsarchitekten / Foto: Landezine

Tarbeaia nurk koos taktilirajaga aitab lähemat tutvust teha aianduse ja haljastusega – õppida tundma taimi ja erinevaid materjale, kasutades selleks kõiki oma meeli. Keskkonnaharidust saab parimal moel omandada läbi vahetu kontakti, kogemise ja tegevuste – hoolitsedes aia eest, rajades vihmapeenraid, istutades puid jne. Naerumaa lasteaia hooviala, Tartu. Maastikuarhitektuur TajuRuum / Foto: Erge Jõgela

Kui kooliümbruses on looduskeskkonda, siis saab sealt üles otsida olemasolevad elemendid nagu voolav vesi, kivid, kännud, maha langenud puutüved, võsa – need pakuvad rikkalikku loodushariduse õppematerjali. / Foto: Mari Ariluoma

Tavalisest erinev mööbel teritab märkamisoskust ja avardab kujutlusvõimet. Mööbli ja väikevormidega ise ruumi kujundamine on mitmekülgsest kasulik eluline õpitegevus. Katrinendali põhikool, Taani. Arhitektuur JJW Arkitekter / Foto: Torben Eskerod

Ka väike ühetaolisuse katkestamine, näiteks üksikud eri värvi toolid, kannab olulist sõnumit: kõik ei pea olema ühtemoodi ja tavaline olukord võib olla ka mänguline. Samuti võivad puhtpraktilistest vajadustest (ruumi akustika parandamine) lähtuvad lahendused omada hariduslikku väärtust. Vildist seinateos arendab kunstimeelt, kuid neid elemente saab kujundada ka muudetavana, lisades loovusele hoogu. Ülemistel piltidel Mosfellsbæri kool, Island. Arhitektuur A2F arkitektar / Foto: A2F

Laste raamatukogu kui loov keskkond. Toolivaba ruum ergutab iseseisvat ja loovat mõtlemist ning soosib ettevõtlikkust: kus oleks siin mõnus raamatut uurida ja millises asendis? Alumisel pildil Sidney mängukeskus, Austraalia. Sisearhitektuur PAL Design / Foto: Michelle Young

Mööbel ja väikevormid

Tänapäevane kool pakub vaheldusrikast ja paindlikku õppekeskkonda, mis on võimeline kohanduma vastavalt tunni või ülesande iseloomule. See tähendab nii erinevaid mööbliesemeid kui ka nende kombineerimise võimalust. Eriti oluline on paindlikkus aktiivõppeklasside puhul. Mänguliselt kujundatud mööbel ja väikevormid soosivad ruumi loovat kasutust, ärgitades seal julgemalt oma fantaasiat rakendama. Iste ei pea olema klassikaline pink ja mänguattraktsioon klassikaline kiik. Mida põnevam on vorm, seda mitmekesisemalt seda kasutatakse. Tasub ka katsetada kergkonstruktsioonide, liigutatava mööbli ja ajutiste lahendustega, et lihtsalt ja odavalt testida nende toimimist enne püsilahenduste tellimist. Eriti oluline on paindlikkus aktiivõppeklasside puhul. Muudetavaid ruumiolukordi peab projektis ette nägema ja toetama neid ka valgustuse, elektri ja IT-süsteemide paindliku lahendusega.

Sõnades tabamatud vormid ja atraktsioonid treenivad ka kujutlusvõimet. Mida siin teha saab? Kuidas kohta sõbrale või emale-isale kirjeldada? Interaktiivne veeinstallatsioon. Autor Amanda Almvide, koostöös Bergeti mänguväljaku autorite Akay ja E. B. Itso'ga. Jubileumsparken, Göteborg / Foto: Amanda Almvide

Veemängud tugevdavad sidet looduse ja iseendaga. Vihmane ilm ei pruugi olla tingimata kole ilm ja enese proovilepanek piirangute tingimustes võib olla põnevamgi täielikust vabadusest. Veemäng, osa Bergeti mänguväljakust. Autorid Akay ja E. B. Itso. Jubileumsparken, Göteborg / Foto: Karin Bachmann

Ajutine mööbel ja lihtsad rajatised annavad võimaluse ruumi kasutamist väheste vahenditega muuta või testida. Annelinna kergliiklustee. Maastikuarhitektuur TajuRuum / Foto: Terje Ong

Targalt valitud lahendused ei pea olema kulukad. Tihtipeale on kataloogitooted kallimad, pakkudes vähem variatsiooni, paindlikkust ja omanäolisust. Marlborough algkool, London, Inglismaa. Dixon & Jones / Foto: Paul Riddle

Mõnusaks tasakaaluharjutuseks või lõõgastavaks venitamiseks sobivad ka väga lihtsad vormid, mida võiksid õpilased isegi valmistada. Majorstueni kooli esine plats, Oslo, Norra / Foto: Terje Ong

Infograafika

Nutikas infograafika on tähtis osa kooliruumist. Terviklik graafiline kujundus algab kooli nimest fassaadil, sisaldab majajuhte, ruuminumbreid, viidandust, ruumide eristamist ja muud vajalikku. Lisaks suunamisele ja teavitamisele toimib graafika aga ka hariva ning mängulise ruumikujunduse osana. Kirjatüübi ja värvide valik, tekstide paigutus ja hea graafiline kujundus toetab kooli igapäevast toimimist. Parim tulemus sünnib tellija, arhitekti, sisearhitekti ja disaineri tihedas koostöös.

Hea infograafika töötab koos arhitektuuriga. Lisaks puhtpraktilisele infole saab ruumikujundusse põimida nutikaid näiteid matemaatikast, keemiast või keeleõppest. Frederiksbjergi kool, Aarhus, Taani. Arhitektuur Henning Larsen / Foto: Peter Nørby

LUGEMIS- SOOVITUSED JA VIITED

Uuenenud õpikäsitus ja ruum:

K. Klementi, K. Tõugu, G. Arro, M. Kull ja A. Hannus. **Koolimaja kutsub liikuma. Näiteid liikumist toetavatest ruumilistest lahendustest.** 2015 / Käsiraamat <https://b210.ee/koolimaja.pdf>

Video, kus **Viljandi gümnaasiumi direktor Ülle Luisk** räägib uue hoone arhitektuurist ja selle seostest õppimisega: <https://www.uttv.ee/naita?id=18358>

Video **õppimist toetavast keskkonnast Põlva gümnaasiumi näitel**: <https://edidaktikum.ee/et/content/videoklots-õppimist-toetav-keskkond>

Laste ja noorte liikumine:

Liikuma kutsov kool / leheküljelt leiad hulgaliselt ideid ja soovitusi, kuidas tuua rohkem liikumist laste ja noorte koolipäeva www.liikumakutsuvkool.ee

Liikumislabor / Liikumislabor keskendub peamiselt laste ja noorte liikumiskäitumise toetamisele <http://liikumislabor.ut.ee/avaleht>

Ruumiharidus:

Ruumiülesanded üldhariduskoolidele: ruumiharidus.ee

Hariduslik püsiekspositsioon ruumi kogemisest „Uuri ruumi!“ <https://arhitektuurimuuseum.ee/naitused/pusiekspositsioon/uuri-ruumi/>

Laste ja noorte kooliruumi-uuringud ja visioonid: kooliruum.ee

Loodus- ja keskkonnaharidus:

M. Uustal, P. Kuldna ja K. Peterson, **Elurikas linn** / Käsiraamat annab nõu, kuidas elurikkaid ja elamisväärsed keskkondi luua, mida saab üle kanda koolihoovide kujundamisse ja mõtestamisse <https://f88973py3n24eoxbq1o3o0fz-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/02/4359.pdf>

Inspireerivat lugemist:

V. Capresi ja B. Pampe. **Learn-Move-Play-Ground. How to Improve Playgrounds through Participation.** 2012 / <https://www.jovis.de/en/books/details/product/learn-move-play-ground.html>

Spetsialisti leiad siit:

Arhitekt / Eesti Arhitektide Liit
www.arhliit.ee

Maastikuarhitekt / Eesti Maastikuarhitektide Liit
www.maastikuarhitekt.ee

Sisearhitekt / Eesti Sisearhitektide Liit
www.esl.ee

Rohkem kui **25** aastat ja
700 000 m²

kestvaid ja keskkonnasõbralikke
viimistluslahendusi koolidesse.
Jätkame üheskoos teekonda.

Tartu Variku kool | Viljandi Paalalinna Kool | Kohtla-Järve Riigigümnaasium
Tartu TERA Erakool | EBS Gümnaasium | Sisekaitseakadeemia | Tartu Raatuse Kool
Järveküla Kool | Hiiumaa Gümnaasium | Valga Gümnaasium | Jõhvi Riigigümnaasium
Hugo Treffneri Gümnaasium | TÜ Narva Kolledž | Viljandi Riigigümnaasium
Tallinna Inglise Kolledž ja paljud teised koolid

floorin
INTERIOR

www.floorin.ee

Lincona

**SUURIM VALIK SOBILIKKE
PÕRANDAKATTEID
HARIDUSASUTUSTESSE**

 Tarkett

Fookus

Õpe

Jagamine

Koos-
tööIsku
Aktiivse
Õppimise
keskkond

RÕÕM ÕPPIMISEST JA ÕPETAMISEST – ÜHESKOOS

Fookus, Õpe, Jagamine ja Koostöö on neli valdkonda, mis kõik üksteist täiustades moodustavad paindliku ja loova õppekeskkonna. Õigesti tasakaalustatult ning läbimõeldult loovad need soodsa pinnase õppeks ja arenguks ehk see on Isku Aktiivne Õppimine.

Pedagoogiline jätkusuutlikkus

Fookus, Õpe, Jagamine ja Koostöö kohanduvad vastavalt vajadusele. Neid valdkondi saab paindlikult mugandada erinevatele olukordadele – pakkudes mitte ainult erinevaid õppimise, õpetamise ja juhendamise stiile, vaid ka lahendusi erinevate õppeainete spetsiifilistele vajadustele.

Turvalisus, funktsionaalsus ja tulemused

Meie mugav ja funktsionaalne kombinatsioon Fookuse, Õppe, Jagamise ja Koostöö valdkondadest loob rahumeelse töökeskkonna, tõstab õppe tulemusi ning aitab kaasa tervise ja heaolu edendamisele nii õpilaste kui ka õpetajate seas.

Isku läheneb igale projektile personaalselt ja vastavalt vajadusele. Me peame oluliseks uuen-
duslikkust ja paindlikkust õppekeskkondade loomisel. Isku Aktiivse Õppimise meetod võimaldab
õppetööd lihtsustada ja õppimisprotsessi mitmekesistada vastavalt õppeainetele.

Isku koolimööbli pakkumiste saamiseks palume pöörduda:

Riina Erkmaa

Büroomööbli osakonna juhataja
+372 5564 2853
riina.erkmaa@isku.com

Egon Hiob

Büroo- ja koolimööbli müügijuht
+372 5361 1003
egon.hiob@isku.com

ISKU kauplused asuvad:

TALLINN, Pärnu mnt 139F • e-mail: isku@isku.ee • Tel: 655 6055 • Avatud E–R 10:00–19:00; L 10:00–16:00
TARTU, Aardla 108 • e-mail: tartu@isku.ee • Tel: 655 6053 • Avatud E–R 10:00–18:00; L 10:00–14:00

Muutuva kooliruumi teavik on vajalik abimaterjal koolidele, kes plaanivad lähiajal muutust, ja ehk isegi veel vajalikum neile, kes seda lähiajal ei plaani – neil on aega selleks mõnusa põhjalikkusega valmistuda. Kindlasti on see rohkete pildiliste näidetega teatmik abiks ka lapsevanematele, õpilastele, õpetajatele, poliitikutele, ametnikele ja kõigile teistele, kes on mõelnud, miks on koolimajad ja -hoovid sellised, nagu nad on, millised need võiksid olla ning kuidas üldse saab mõttest päris maja.

